

**Audru jõe ülemjooksu taastamistööde
detailplaneeringu keskkonnamõju strateegilise
hindamise eelhindang**

Tallinn 2025-2026

Nimetus: Audru jõe ülemjooksu taastamistööde detailplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise eelhindang

DP huvitatud isik: Riigimetsa Majandamise Keskus

Reg nr 70004459

Lääne-Viru maakond, Haljala vald, Sagadi küla, Mõisa/3, 45403

Tel +372 676 7500

E-post rmk@rmk.ee

Töö tellija: Sihtasutus Eestimaa Looduse Fond

Reg nr 90001457

Tartu maakond, Tartu linn, Tartu linn, Staadioni tn 67, 51008

Tel +372 742 8443

E-post elf@elfond.ee

Töö teostaja: LEMMA OÜ

Reg nr 11453673

Harju maakond, Tallinn, Kristiine linnaosa, Värvi tn 5, 10621

Tel +372 505 9914

E-post info@lemma.ee

Vastutav koostaja: Piret Toonpere (KMH litsents KMH0153)

Töös osales: Heli Aun

Töö versioon: 15.01.2026

Tööd teostatakse projekti „Märgalade taastamine kui lahendus süsiniku sidumiseks, lõimides inimtegevust elurikkusega“ (Water-based solutions for carbon storage, people and wilderness, akronüüm WaterLANDS, projektikood 101036484) raames, mille rahastaja on Euroopa Liidu teadus- ja innovatsiooniprogramm Horizon 2020. Esitatud teave kajastab autorite vaateid ja Euroopa Komisjon selle eest ei vastuta.

WaterLANDS

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1 Kavandatava tegevuse kirjeldus	6
2 Seotus teiste strateegiliste planeerimisdokumentidega	8
2.1 Pärnu maakonnaplaneering	8
2.2 Koonga valla üldplaneering	11
2.3 Koostatav Lääneranna valla üldplaneering	12
3 Mõjutatav keskkond	16
4 Võimalikud keskkonnamõjud.....	20
4.1 Mõju Natura alale ehk Natura eelhindamine	20
4.2 Mõju kaitstavatele aladele, kaitsealustele liikidele jt loodusobjektidele ning bioloogilisele mitmekesisusele	26
4.3 Mõju rohevõrgustikule.....	29
4.4 Loodusvarade kasutamine, jäätme- ja energiamahukus	29
4.5 Vee, pinnase või õhu saastatus, müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn .	30
4.5.1 Mõju pinna- ja põhjaveele	30
4.5.2 Jääkreostus.....	33
4.5.3 Müra, vibratsioon, õhusaaste, valgus, soojus ja kiirgus	33
4.6 Mõju inimese tervisele ning sotsiaalsetele vajadustele ja varale	34
4.7 Mõju kultuuriväärtustele	35
4.8 Mõju kliimale ja kliimakindlus	35
4.9 Avariilukordade esinemise võimalikkus.....	36
4.10 Lähipiirkonna teised arendused ja võimalik mõjude kumuleerumine	36
4.11 Muud aspektid	36
5 Ettepanek KSH algamise/algamata jätmise kohta	38
Kasutatud materjalid.....	39

Sissejuhatus

Käesoleva keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi *KSH*) eelhindangu koostas LEMMA OÜ (reg nr 11453673). Töö vastutav koostaja oli keskkonnaekspert Piret Toonpere (KMH litsents KMH0153), töös osales keskkonnakonsultant Heli Aun. Käesolev dokument on koostatud detailplaneeringu (edaspidi ka *DP*) taotluse lisana. Hinnatavaks DP-ks on Audru jõe ülemjooksu taastamistööde detailplaneering. Planeeringuala paikneb Õepa raba katastriüksusel (kü 33404:003:0249) Pärnu maakonnas Lääneranna vallas Õepa külas.

KSH eelhindangu koostamisel on lähtutud planeerimisseadusest (edaspidi *PlanS*), keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest (edaspidi *KeHJS*) ning KeHJS alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 29.08.2005. a määrusest nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelust“ (edaspidi *määrus nr 224*). Samuti on töö koostamisel arvestatud asjakohaseid juhendmaterjale.

Eelhindangu sisus lähtuti ekspertide erialastest teadmistest ja kogemustest võimalike oluliste negatiivsete keskkonnamõjude esinemise kohta.

Riigimetsa Majandamise Keskus esitas 07.10.2025. a Lääneranna Vallavalitsusele taotluse Audru jõe ülemjooksu taastamistööde detailplaneeringu algatamiseks. Detailplaneeringuga on kavas teha Audru jõe kalda ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanek.

Vastavalt looduskaitseseaduse (edaspidi *LKS*) § 40 lg 3 võib kalda ehituskeeluvööndi vähendamine toimuda Keskkonnaameti nõusolekul. Ehituskeeluvööndi vähendamiseks esitab kohalik omavalitsus Keskkonnaametile taotluse ja PlanS kohaselt kehtestatud üldplaneeringu muutmise ettepanekut sisaldava vastuvõetud detailplaneeringu (LKS § 40 lg 4 p 2).

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses (KeHJS) § 3 lg 1 p 2 ja § 33 lg 1 p 4 kohaselt ei ole keskkonnamõju hindamine (KMH/KSH) vajalik kui kavandatakse tegevust, mis on seotud ala kaitsekorraldusega.

PlanS § 142 lg 6 järgi tuleb üldplaneeringu põhilahenduse muutmise ettepanekut sisaldava detailplaneeringu koostamisel anda eelhindang ja kaaluda keskkonnamõju strateegilise hindamise vajadust, lähtudes KeHJS § 33 lõigetes 4 ja 5 sätestatud kriteeriumidest ning § 33 lg 6 kohaste asjaomaste asutuste seisukohtadest. KeHJS § 33 lg 2 järgi tuleb KSH algatamise vajadust kaaluda ja anda selle kohta eelhindang, kui koostatakse detailplaneering PlanS § 142 lg 1 punktis 1 või 3 sätestatud juhul (üldplaneeringu muutmine). Kuna antud juhul on tegemist ÜP-d muutva DP menetlusega on vaatamata KeHJS-st tulenevatele eranditele PlanS § 142 lg 6 kohaselt KSH eelhindangu andmine igal juhul kohustuslik.

Käesoleva DP KSH eelhindangu eesmärgiks on selgitada, kas Audru jõe ülemjooksu taastamistööde detailplaneeringu koostamisel on vajalik keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimine või mitte.

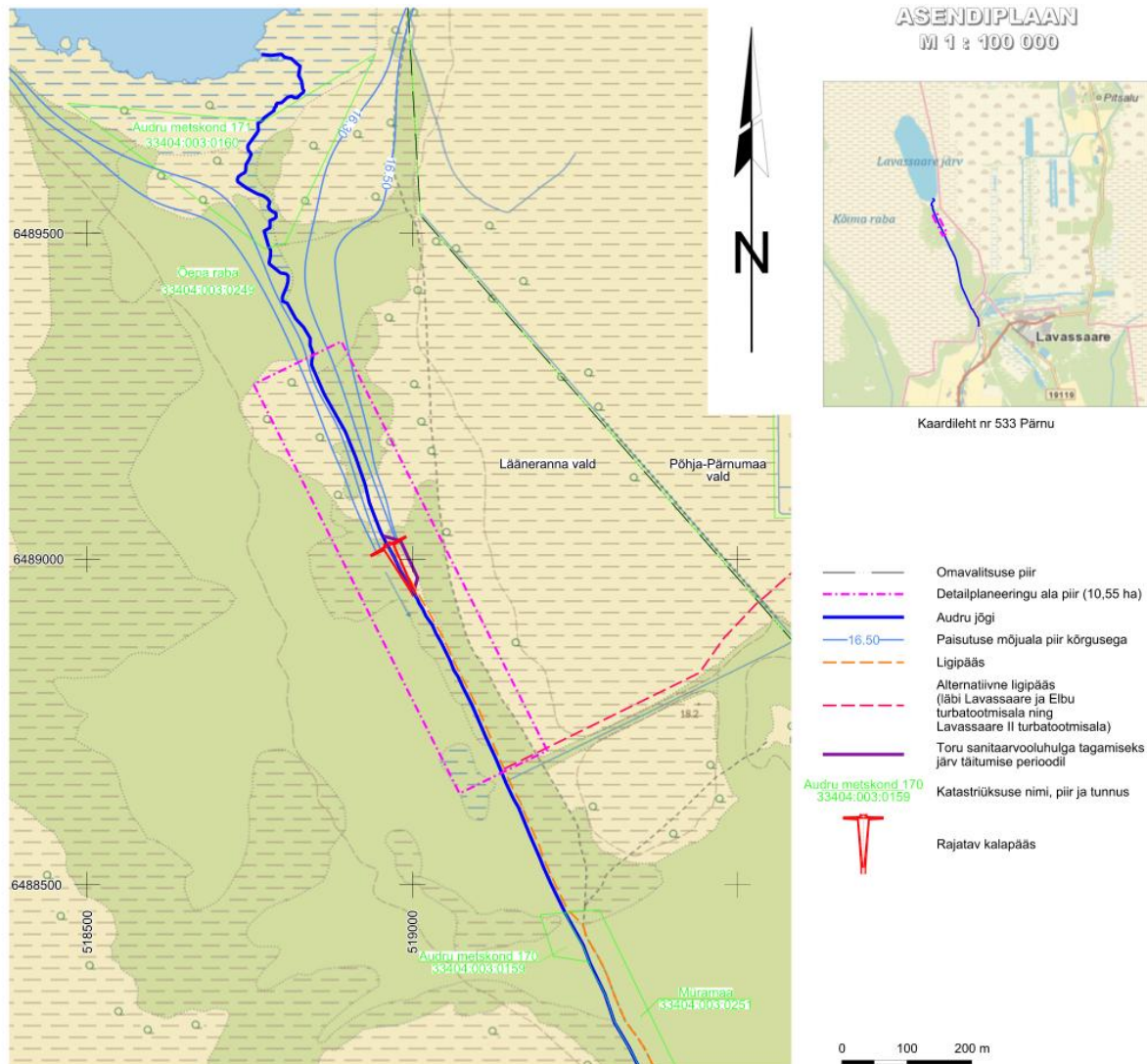
Vastavalt KeHJS-le on keskkonnamõju oluline, kui see võib eeldatavalt ületada mõjuala keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara.

Lõpliku otsuse KSH algatamise vajalikkuse osas peab tegema kohalik omavalitsus (Lääneranna Vallavalitsus).

Lääneranna vallavalitsus küsis detailplaneeringu algatamise ja KSH mittealgatamise otsusele ja selle lisaks olevale eelhindangule asjaomaste asutuste seisukohti. Keskkonnaamet andis 23.12.2025 kirjaga nr 6-2/25/22770-2 teada, et nõustutakse KSH mittealgatamise vajadusega. Täiendusettepanekuid KSH eelhindangule ei esitatud. Esitati märkused arvestamiseks edasises menetluses. Lisaks esitasid omapoolsed ühised täiendusettepanekud Eestimaa Looduse Fond ja Riigimetsa Majandamise Keskus. Antud ettepanekute alusel täiendati jaanuaris 2026 eelhindangu ptk 4.6.

1 Kavandatava tegevuse kirjeldus

Detailplaneeringuga soovitakse kavandada kaitsekorralduslikeks ehitustöödeks ehitusõigust Pärnu maakonda Lääneranna valda Õepa külasse Õepa raba katastriüksusele (kü 33404:003:0249, maatulundusmaa 100%, Joonis 1).

Joonis 1. Planeeritava maa-ala plaan (koostaja: OÜ Inseneribüroo STEIGER).

Detailplaneeringu eesmärgiks on Lavassaare järvest lähtuva Audru jõe ehituskeeluvööndis kaitsekorralduslike ehitustööde jaoks ehitusõiguse määramine ning vajalike rajatiste planeerimine.

Tegevusega kavandatakse Lavassaare järve veetaseme stabiliseerimist ja tõstmist abs kõrgusele 16,30 m ning kalapääsu rajamist. Tegevuse eesmärgiks on parandada Lavassaare järve seisundit ning parandada järve ümbruse soode veerežiimi. Järve praegune veetase on abs kõrgusel ~16,1 m.

Lavassaare järve veetaseme reguleerimise vajadus on välja toodud Lavassaare looduskaitseala kaitsekorralduskavas (meede 2.2.15 ja ptk 4.1.2.1., [link](#)) ning vajalike tööde kavandamiseks on Tartu Ülikooli, Eestimaa Looduse Fondi, Tootsi Turvas ASi ja Riigimetsa Majandamise Keskuse koostöös valminud töö „[Lavassaare ümbruse soode taastamiskava](#)“.

Taastamiskava põhjal on OÜ Inseneribüroo Steiger koostanud eskiisprojekti [“Taastamistööd Audru jõel. Eskiisprojekt”](#) (edaspidi: Eskiisprojekt), milles käsitles nelja erinevat võimalust Lavassaare järve veetaseme reguleerimiseks: Audru jõele uue voolusängi, geotekstiilist pinnaspaisude, sulundseintega paisude ning tehiskärestikuga kalapääsu rajamist. Eskiisprojekti põhjal osutus eelistatud lahenduseks kalapääsu rajamine, mis on paisude rajamisest väiksema avariiriskiga ning uue voolusängi rajamisest väiksema loodusmõjuga.

Kavandatava rajatise täpsem lahendus selgub edasisel projekteerimisel, kuid esialgses eskiisprojekti on kavandatud kalapääsu konstruktsioon rajamine turbalasundi peale. Selleks on ette nähtud kogu ülevoolu aluse täitmine mineraalpinnasega, et tagada ülevoolu püsivus ajas ja veetaseme hoidmine soovitud tasemel. Täidetud voolusängi osa peale paigaldatakse geomembraan (EPDM 1 mm), mis on kahe geotekstiili (400 g/m²) kihi vahel, selle peale killustik/veeriseid ning kõige peale maakivid ≥ 40 cm. Puistematerjali kihi vähendamiseks võib kaaluda geokärje kasutamist – 10 cm kõrgune geokärg ning samas paksuses killustik/veerised. Kalapääsu põhi ja nõlvad kindlustatakse kogu ulatuses.

Taotletava planeeringuga soovitaksegi kavandada ehitusõigus kalapääsu rajamiseks selliselt, et seda oleks võimalik tulevikus ümber ehitada, et saavutada lõpptulemusena Lavassaare järve veetaseme tõstmine algele tasemele, st ligikaudu meetri võrra kõrgemal võrreldes praeguse tasemega. Ühekorraga ei ole nii ulatuslik veetaseme tõstmine võimalik järve lõunaosas kujunenud kaitseväärtusliku öötsiksoo tõttu, mis vajab säilitamist. Öötsiksoo suudab kohaneda mõnekümne sentimeetrise veetaseme tõstmisega, mistõttu peaks järve alge veetasemeni jõudmine toimuma mitmes etapis.

Detailplaneeringuga on kavas teha Audru jõe kalda ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanek 0-meetrini järve veetaseme tõstmiseks vajalike rajatiste rajamiseks Audru jõkke ja selle kaldaalale.

Kavandatava rajatise teenindamiseks püsivalt ligipääsu ei kavandata. Kalapääsu rajamiseks on vajalik leppida kokku alale ajutise ligipääsu asukoht, nii väljakaevatava materjali kui ehitusmaterjali ajutise ladustamise alad ning paisu tiibade rajamiseks vajaliku pinnasmaterjali varumise alad. Juurdepääs alale võib osutuda vajalikuks ka ehitustööde järgselt, et tagada pääs hooldamise ja parandamise ning võimaliku ümberehitamise võimaluseks tulevikus.

Hooned maa-alal puuduvad ning nende ehitamisõigust detailplaneeringuga ei taotleta. Tehnovõrgud maa-alal puuduvad, samuti puudub nende rajamise vajadus.

Detailplaneeringu koostamine ehitusõiguse määramiseks ehituskeeluvööndis on vajalik, kuna ei taotluse esitamise ajal kehtiv looduskaitseeadus, Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava 2022-2027 ega Lavassaare looduskaitseala kaitse-eeskiri ei anna selgesõnalist õigust kaitsekorralduslike tööde läbiviimiseks ehituskeeluvööndis. Samas eeldab Lavassaare järve veetaseme stabiliseerimine ning selleks Audru jõele kalapääsu rajamine ehitustööd Audru jõe ehituskeeluvööndis. Arvestades kavandatavate rajatiste iseloomu, siis ei rakendu sellele ükski looduskaitseeaduse § 38 lg 4 või 5 kohane erisus seega tegevuse elluviimiseks on vajalik ehituskeeluvööndi vähendamine, mida saab teha detailplaneeringu alusel.

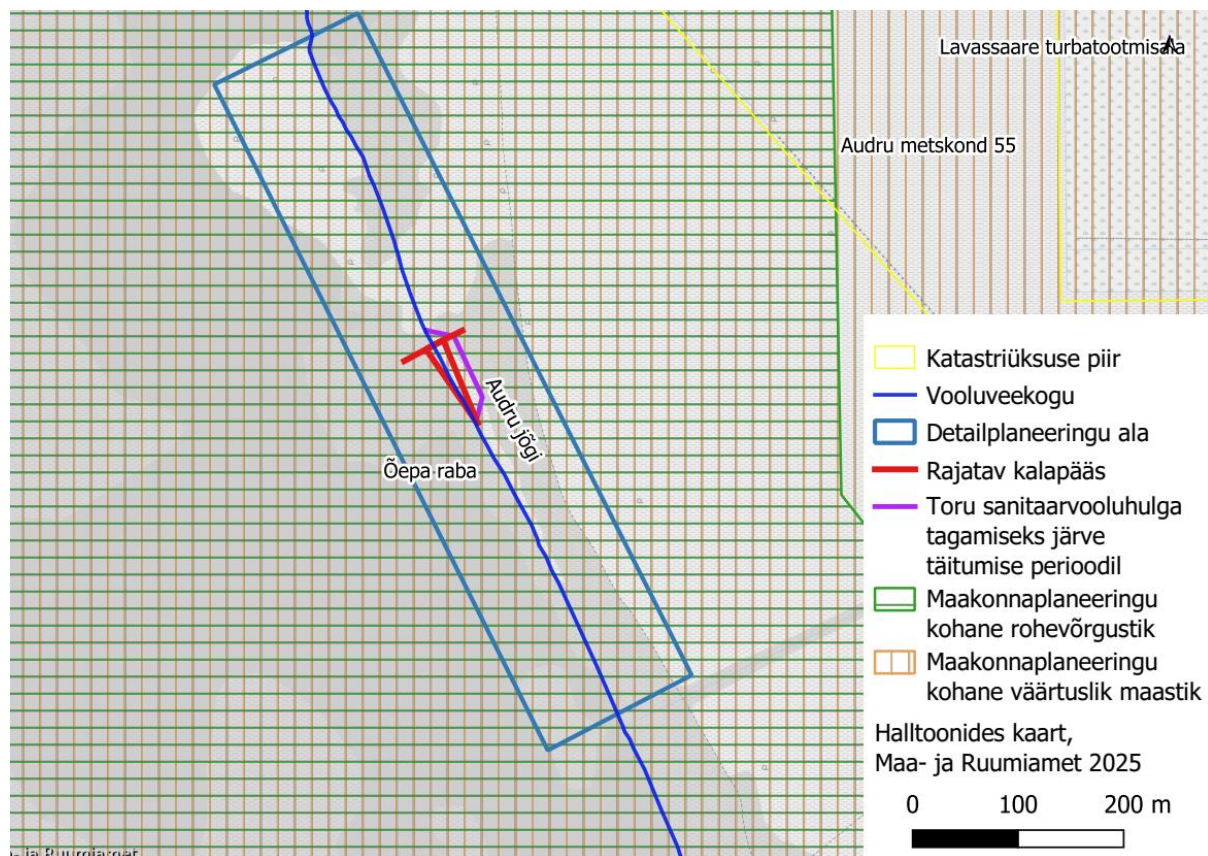
2 Seotus teiste strateegiliste planeerimisdokumentidega

2.1 Pärnu maakonnaplaneering¹

Kuna planeeringualal kehtiv üldplaneering on kehtestatud varasemalt kui alal kehtiv maakonnaplaneering, siis käsitletakse antud detailplaneeringu puhul vastavust ka maakonnaplaneeringule.

Pärnu maakonnaplaneering on kehtestatud riigihalduse ministri 29.03.2018. a käskkirjaga nr 1.1-4/74. Pärnu maakonna planeeringu eesmärk on maakonna ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine aastani 2030+. Planeering on loogiliseks jätkuks 21.12.1998 kehtestatud maakonnaplaneeringule ja seda täpsustavatele teemaplaneeringutele.

Kavandatava tegevuse ala jääb maakonnaplaneeringu kohasele rohevõrgustiku tugialale (tuumalale) T7 (roheline võrgustiku tasand: riigi väike) ja väärtuslikule maastikule Lavassaare-Virussaare turbamaa. (Joonis 2)

Joonis 2. DP ala kattuvus Pärnu maakonnaplaneeringus kavandatuga.

Maakonnaplaneeringuga on täpsustatud teemaplaneeringus „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ määratud roheline võrgustiku tuumalade ja koridoride piire ning kasutustingimusi lähtuvalt maakonna senistest arengusuundumustest ja tasakaalustatud ruumilise arengu põhimõttest, roheline võrgustiku ökoloogilise sidususe ja edaspidise

¹ <https://planeeringud.ee/plank-web/#/planning/detail/10100023>

toimimise vajadusest, senisest praktikast roheline võrgustiku hoidmisel. Täpsustamisel on aluseks võetud ka kehtestatud üldplaneeringute lahendusi.

Rohelise võrgustiku elemendid on tuumalad ja koridorid. Tuumalad on ümbritseva keskkonna suhtes kõrgema väärtusega loodusalad, paljudele kaitsealustele liikidele olulised elupaigad või kasvukohad, millele valdavalt võrgustiku funktsioneerimine toetub. Koridorid seovad tuumalad ühtseks funktsioneerivaks tervikuks ja on liikide rände ja liikumisteedeks ühest tuumalast teise. Koridorid on looduslike alade riba- ja joonstruktuurid (tuumaladest vähem massiivsed ja kompaktsed ning ajas kiiremini muutuvad või muudetavad).

Maakonnaplaneering seab järgmised üldised tingimused maakonna taseme roheline võrgustiku toimimise tagamiseks ja säilitamiseks:

- säilitada roheline võrgustiku terviklikkus, sidusus ja vältida loodusalade killustamist;
- tagada, et looduslike alade osatähtsus tuumaladel ei langeks alla 90% pindalast ning koridorides alla 70% koridori keskmisest läbimõõdust;
- kohalikul omavalitsusel on põhjendatud juhtudel võimalik muuta maa senist sihtotstarvet (maatulundusmaa) ja juhtfunktsiooni (metsamaa, põllumaa) üldplaneeringuga;
- roheline võrgustiku struktuuri olulist muutmist ettenägeva tegevuse kavandamisel viia läbi keskkonnamõju hindamine;
- vältida negatiivse keskkonnamõjuga, kõrge keskkonnariskiga ning teiste tööstus- ja infrastruktuuriobjektide kavandamist roheline võrgustiku alale. Juhul, kui nende rajamine on möödapääsmatu, tuleb eriti hoolikalt valida rajatiste asukohta ning rakendada roheline võrgustiku toimimiseks vajalikke leevendus- ja kompensatsioonimeetmeid;
- vältida elamualade rajamist roheline võrgustiku aladele;
- asustuse kavandamisel ei tohi läbi lõigata roheline võrgustiku koridore. Loomade liikumise takistamise vältimiseks on piirdeaedade rajamine lubatud ainult vahetult ümber õueala;
- **vältida uute paisude rajamist roheline võrgustiku koridoriks olevale vooluveekogule;**
- vältida uute karjäärade rajamist (sh olemasolevate laiendamist) roheline võrgustiku alale. Juhul, kui karjääri rajamine on möödapääsmatu, tuleb enne kaevandama asumist kavandada roheline võrgustiku asenduskoridor või -ala, et roheline võrgustiku sidusus säiliks. Kaevandamise lõppedes rekultiveerida kaevandatud ala ja taastada roheline võrgustiku osana. Loa andjal on õigus roheline võrgustiku toimimise tagamiseks seada vajalikke leevendus- ja kompensatsioonimeetmeid;
- uute arenduste kavandamisel arvestada roheline võrgustiku konfliktikohtadega ja kavandada asjakohaseid abinõusid (loomade tunnelid, suunamine ületuskohta, kiirusepiirang, piisav nähtavus teekaitsevööndis jne);
- uute tehniliste rajatiste kavandamisel käsitleda konfliktikohti igal konkreetsel juhul eraldi. Seejuures analüüsida konflikti võimaliku mõju ulatust. Roheline võrgustiku säilimiseks tuleb kavandada ja realiseerida vajalikud abinõud. Kui konflikti ärahoidmine osutub võimatuks ja seetõttu võib kannatada oluliselt loodus, siis kavandatavat tegevust ei ole võimalik realiseerida;
- säilitada maastikulist ja bioloogist mitmekesisust – metsakooslusi, poollooduslikke ja looduslikke niite ja neid ühendavaid koridore. Hoida maastikulist mitmekesisust

suurendavad põlluservad, kraavid, tee- ja metsaservad ning väikesepinnalised biotoobid (kivikuhjad ja metsatukad põldude vahel);

- roheline võrgustiku piirid ja kasutustingimused täpsustada üldplaneeringuga.

Maakonnaplaneering seab järgmised üldised kasutustingimused väärtuslike maastike säilitamiseks:

- väärtuslike maastike täpsemad piirid ja nende hooldamiseks vajalikud meetmed määrata üldplaneeringuga;
- ehituskeeluvööndi ulatus (suurendamine või vähendamine) ranna- ja kaldaaladel täpsustada üldplaneeringuga;
- hoonestuse planeerimisel väärtuslikule maastikule järgida olemasolevat ajaloolist asustust, arvestades ajaloolise teede- ja tänavate võrgu ning ehitustraditsioonidega;
- säilitada ajaloolist maakasutust, põllumajandusmaastiku avatust ja vaateid väärtuslikele maastikuelementidele;
- tagada kaunite teelõikude avalik kasutus;
- tagada kaunite veeteelõikude läbitavus.

Maakonnaplaneering seab järgmised tingimused väärtuslike maastike omapära säilitamiseks:

- maa sihtotstarbe muutmisel arvestada, et säiliks maastikumuster;
- hoonete ehitamisel või ümberehitamisel säilitada ja sobitada maastikule omaseid hooneid ja elemente;
- uute ehitusalade ja joonehitiste rajamisel säilitada olemasolevad väärtused ja sobitada uued elemendid kooskõlas olemasolevatega;
- tuulegeneraatorite ehitamine väärtuslikele maastikele on võimalik ainult üld- või eriplaneeringu alusel;
- väärtuslike märgalade kuivendamine on keelatud, v.a juhtudel, kui alale on antud kaevandamise luba;
- juhul, kui väärtuslikul maastikul soovitakse kaevandada maavaravaru, hinnata kavandatava tegevuse mõju väärtuslikule maastikule ning säilitada ala väärtused maksimaalselt. Maavaravaru kaevandamise lõppedes korrastada ala selliselt, et see sobituks väärtusliku maastikuga;
- maastikele parema juurdepääsetavuse tagamiseks kavandada meetmed üldplaneeringuga;
- maastikuökoloogilisest printsiibist lähtuvalt säilitada looduslikud kooslused saarekestena kultuurmaastikes. Kui looduslike kooslusi on paiguti napilt, täiendada neid maastikke uue haljastusega ja metsatukkadega.

Maakonnaplaneering annab järgmise soovitusliku maastikuväärtuste suurendamiseks:

- Veeteelõikudel kaldaalade (eelkõige kallasrajad) hooldamine, vaadete avamine ja vaatekohtadele avalike juurdepääsude tagamine veekogudele, veeteelt juurdepääsude tagamine kaldal olevale vaatamisväärsusele, vaadete avamine veekogult kallastele, veekogude kaevetöödel (puhastamisel taimestikust jne) loodusliku sängi taastamine.

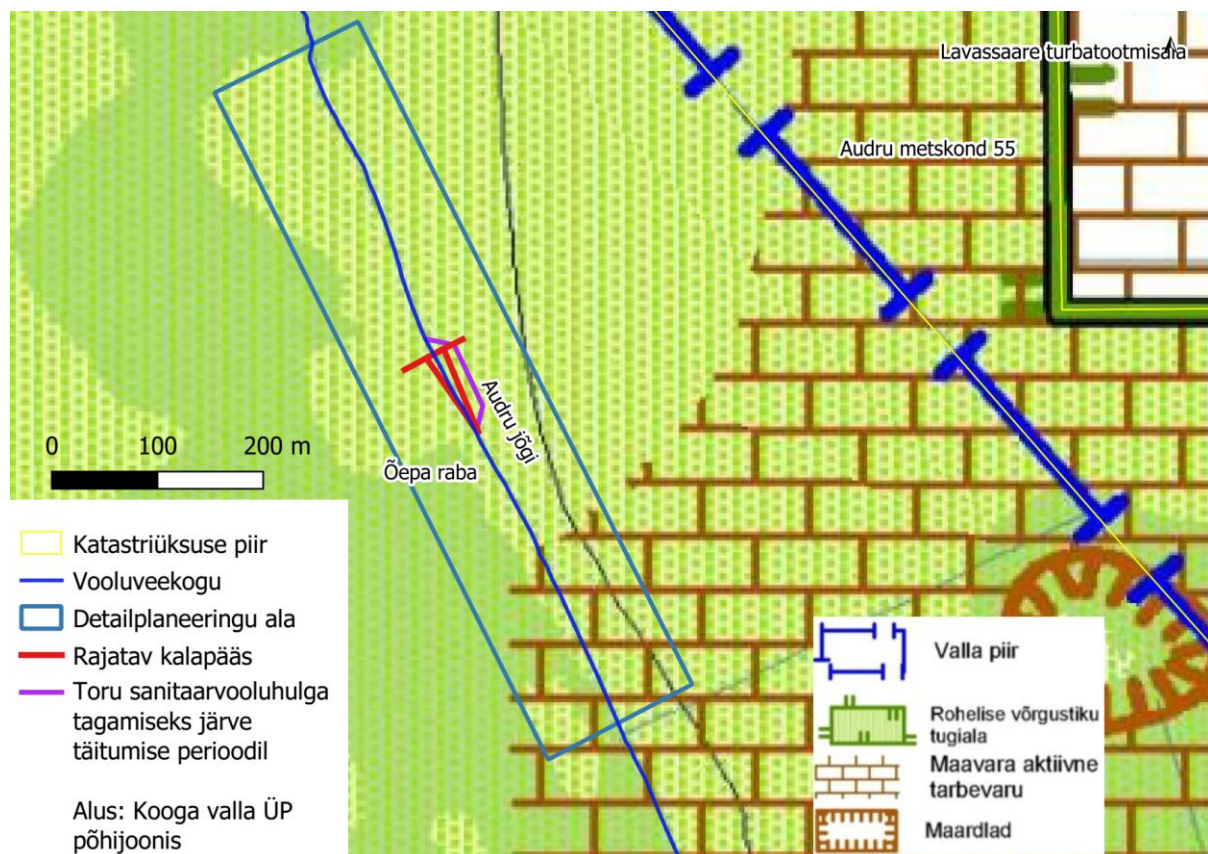
Kavandatav tegevus ei ole vastuolus Pärnu maakonnaplaneeringus esitatuga. Kavandatav tegevus on vajalik kaitsekorralduslikul eesmärgil ning aitab kaasa piirkonna loodusväärtuste

seisundi parandamisele. Tegevusega kaasnevana toimub küll Audru jõe paisutamine, kuid säilitatakse kalastiku jaoks läbipääs ning paisutamine on vajalik Lavassaare järve veetaseme stabiliseerimiseks ja järve ümbritsevate märgalakoosluste seisundi parandamiseks (kõrgem veetase aitab hoida turba niiskustaset ja sellest sõltuvaid liike, vähendab järve allalaskmisest tingitud kuivenduse mõjusid). Tegemist on tavapärasest paisutamisest erineva olukorraga, paisutamine on vajalik looduskaitsete eesmärkide saavutamiseks, mis on kooskõlas rohevõrgustiku üldiste eesmärkidega.

2.2 Koonga valla üldplaneering²

Planeeringualal kehtib käesoleval ajal Koonga valla üldplaneering. Üldplaneering on kehtestatud Koonga Vallavolikogu 29. juuni 2016. a määrusega nr 21.

Üldplaneeringu põhijoonise alusel kattub DP ala rohelise võrgustiku tugialaga ja osaliselt ka maavara aktiivse tarbevaruga. (Joonis 3)

Joonis 3. DP ala kattuvus Koonga valla üldplaneeringus kavandatuga.

Üldplaneering täpsustab rohelise võrgustiku piiri Koonga vallas. Rohelise võrgustiku koridoride asukohtade määramisel kasutati andmeid Pärnu maakonnaplaneeringust ja informatsiooni kohalikelt jahimeestelt.

Üldplaneering seab järgmised üldised maakasutuse- ja ehitustingimused rohelise võrgustiku alal:

² <https://www.laanerannavald.ee/koonga-uldplaneering>

- roheline võrgustiku koridorides ja roheline võrgustiku tugialadel on lubatud vanade mahajäetud talukohtade taastamine ilma piirangut seadmata katastriüksuse suurusel;
- uue üksikelamu või talukompleksi rajamine on lubatud võrgustiku tugialadel, kui katastriüksuse suurus ei ole väiksem, kui 1 ha;
- roheline võrgustiku tugialadel on aedasil lubatud püstitada vaid ümber õueala, muid alasid võib piirata loomade karjatamiseks;
- teedehitusel tuleb kasutada abinõusid loomade liikumisvabaduse säilitamiseks koos vajaliku nähtavuse tagamisega teekaitsevööndis;
- roheline võrgustiku tugialasid tükeldavate uute teede rajamisel on vajalik detailplaneering v.a matkarajad, kergliiklusteed ja juurdepääsuteed üksikelamutele;
- raadamine koos katastriüksuse sihtotstarbe muutmisega roheline võrgustiku tugialadel üldjuhul lubatud ei ole v.a endiste talukohtade maal, üksikelamu või talukompleksi rajamisel, tuletõrje veeotukohtade ja nendele juurdepääsude rajamisel, metsaparanduseks tehtavatel töödel ning metsamajanduslike püsilaoplatside rajamisel, maavara kaevandamise loa andmisel mäeeraldisel ja selle teenindusmaal, pärandkultuuri- ja ürglooduse objektidel lähtuvalt vajadusest neid kaitsta või eksponeerida, kultuurimälestiste kaitsevööndis lähtuvalt vajadusest mälestist kaitsta või eksponeerida;
- vältida uute karjäärade rajamist (sh olemasolevate laiendamist) roheline võrgustiku aladele. Juhul, kui karjääri rajamine on möödapääsmatu, tuleb enne kaevandama asumist kavandada roheline võrgustiku asenduskoridor või –ala, et roheline võrgustiku sidusus säiliks. Kaevandamise lõppedes tuleb kaevandustegevusest rikutud maa-ala rekultiveerida ja taastada roheline võrgustiku osana. Loa andjal on õigus roheline võrgustiku toimimise tagamiseks seada vajalikke leevendus- ja kompensatsioonimeetmeid;
- üksiktuuliku püstitamine üldjuhul keelatud ei ole, üle 28 m kõrguseid üksteisest vähemalt ühe kilomeetri kaugusel paiknevaid üksiktuulikuid võib ehitada detailplaneeringu alusel üldplaneeringu joonisel 3 näidatud aladel ja peatükis 2.9.1. sätestatud tingimustel.

Ehituskeeluvööndi osas on üldplaneeringus sätestatud, et ehituskeeluvööndit üldjuhul ei vähendata. Erandina on lubatud Vanamõisa jõe kalda ehituskeeluvööndi vähendamine Nupu katastriüksusel (katastritunnus 33403:001:0021) ja munitsipaalomandisse taotletaval maatükil M-13 ning Koonga järve kalda ehituskeeluvööndi vähendamine munitsipaalomandisse taotletaval maatükil M-17.

Kavandatav tegevus ei ole vastuolus Koonga valla üldplaneeringus esitatud maakasutustingimustega. Kuivõrd kehtiv üldplaneering ei näe ette Audru jõe detailplaneeringuga hõlmatavas osas ehituskeeluvööndi vähendamist, siis on detailplaneering käsitletav kui ehituskeeluvööndi osas üldplaneeringut muutev.

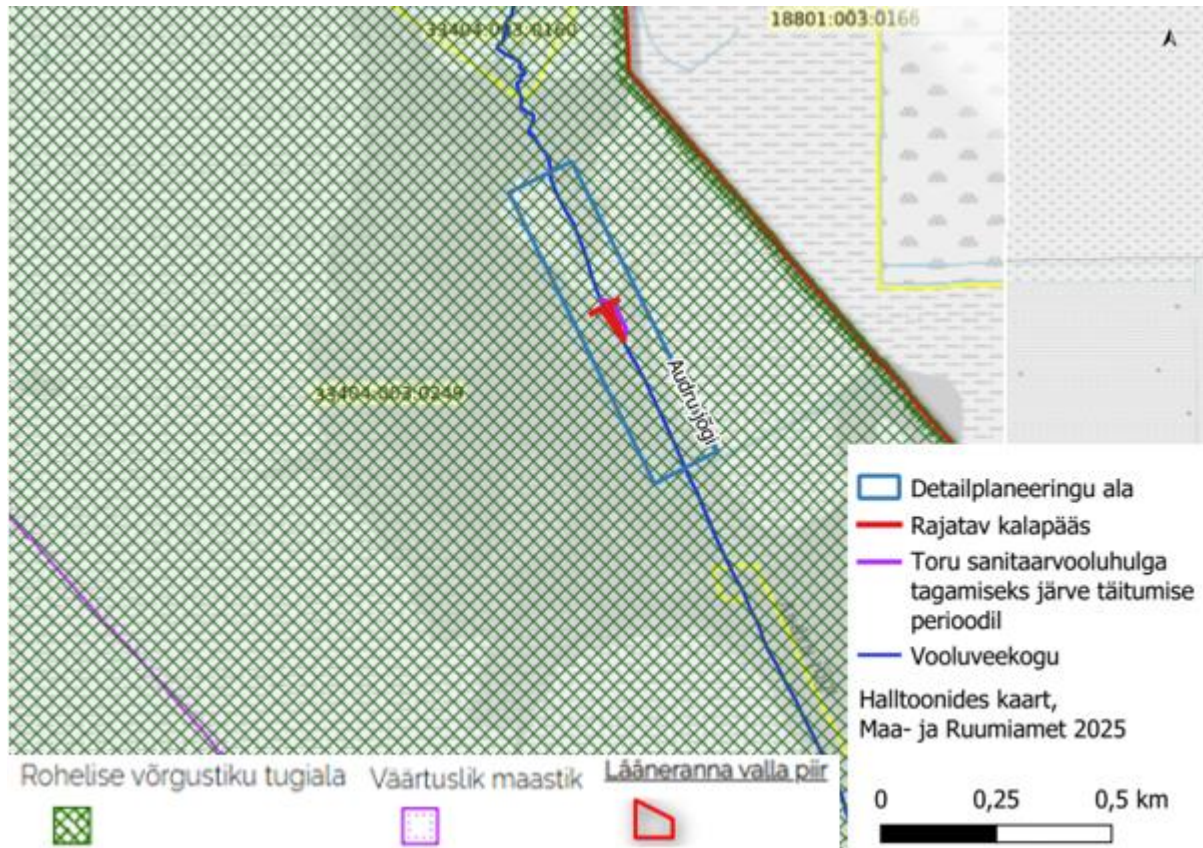
2.3 Koostatav Lääneranna valla üldplaneering³

Lääneranna Vallavolikogu algatas 23.08.2018. a otsusega nr 90 Lääneranna valla üldplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise. Lääneranna

³ <https://www.laanerannavald.ee/koostatav-uldplaneering>

Vallavolikogu võttis 09.10.2025 otsusega nr 247 vastu Lääneranna valla üldplaneeringu ja tunnistas nõuetele vastavaks üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande. Käesoleva eelhindangu koostamise ajahetkel üldplaneering kehtestatud ei ole.

Koostatava Lääneranna üldplaneeringu kohaselt jääb detailplaneeringuala roheline võrgustiku tugialale ja väärtuslikule maastikule.

Joonis 4. Väljavõte koostatava Lääneranna valla üldplaneeringu kaardirakendusest⁴.

Koostatava üldplaneeringu seletuskirja kohaselt käsitletakse väärtuslike maastikena eelkõige inimese tegevuse ja maakasutuse tulemusena kujunenud kultuurmaastikke. Kultuurmaastik on kooslus põllumajandusmaastikust, asustusest ja teedevõrgust koos seal sisalduvate looduslike elementidega. Väärtuslikud maastikud on alad, mis võiksid saada maastikuhoolduslepingute objektiks ja mille hoidmiseks on maakonna teemaplaneeringutega kehtestatud ehitus- ja kasutustingimused. Lääneranna valla üldplaneeringuga täpsustatakse väärtuslike maastike piire ja kasutustingimusi.

Koostatav üldplaneering seab järgmised kaitse- ja kasutustingimused Lääneranna valla väärtuslike maastike aladel:

- Väärtusliku maastiku aladele kui avaliku huviga objektidele ehitamiseks on kohalikul omavalitsusel õigus nõuda detailplaneeringu koostamist juhul, kui kavandatav tegevus võib eeldatavalt negatiivselt mõjutada üldplaneeringus määratletud väärtusliku maastiku väärtus;

⁴ <https://dge.ee/maps/L22neranna-YP/>

- Uute tootmis-, äri- ja elu- ning ühiskondlike ehitiste ehitamisel väärtusliku maastiku alale on kohalikul omavalitsusel õigus nõuda maastikuanalüüsi koostamist. Maastikuanalüüsi tulemusel selgitatakse ehitiste sobivus keskkonda, arvestades väärtuslike maastikuelementide säilimise ja avanevate vaadetega. Maastikuanalüüsi koostaja võib olla arhitektuuri või maastikuarhitektuuri eriala magistritasemele vastava kõrgharidusega või vastutava spetsialisti taseme kutsetunnistusega isik. Kohalik omavalitsus võib maastikuanalüüsile tuginedes jätta ehitusprojekti heaks kiitmata ja keelduda projekteerimistingimuste või ehitusloa andmisest;
- Kaevandamistegevusel tuleb võimalusel vältida alasid, mis asuvad väärtuslikel maastikel. Juhul kui sellistel aladel kavandatakse kaevandamine on põhjendatud, tuleb eelnevalt hinnata selle mõju maastikuväärtustele ja teistele keskkonnakomponentidele. Kohalikul omavalitsusel on õigus esitada arvamus ja rääkida kaasa keskkonnamõju hindamise ja täiendavate uuringute koostamise vajaduse üle, lähtudes kehtivatest õigusaktidest ning planeeritava tegevuse eeldatavast keskkonnamõjust. Uuringute tulemusi saab arvestada maavara kaevandamise tingimuste määramisel, sealhulgas sobivate kaevandamisalade määratlemisel ja nende võimalike keskkonnamõjude leevendamisel. Kaevandamiseks keskkonnaloa andmise menetluses on täiendavate uuringute ja keskkonnamõju hindamise (KMH) vajalikkuse otsustamine Keskkonnaameti pädevuses, Keskkonnaamet kehtestab maavara kaevandamise loale vajalikud tingimused, sealhulgas korrastamistingimused ning vajadusel leevendusmeetmed keskkonnamõjude vähendamiseks.

Üldplaneeringu seletuskirja kohaselt on maakonnaplaneeringutega määratletud roheline võrgustik, mis koosneb tugialadest ja rohekoridoridest. Rohelises võrgustikus juhindub maakasutus järgmistest eesmärkidest:

- ökosüsteemide/elupaikade kaitse;
- loodusliku mitmekesisuse kaitse;
- liikide ja koosluste säilimine;
- pinnase ja põhjavee kaitse;
- mikrokliima kaitse;
- ökosüsteemi teenuste pakkumine.

Rohelise võrgustiku aladel kehtivad alljärgnevad üldised põhimõtted ja tingimused, mille eesmärk on säilitada roheline võrgustiku sidusus, ökoloogiline toimivus ja maastikuline terviklikkus.

Üldtingimused ei kohaldu juhtumitele, millele on üldplaneeringus kehtestatud eritingimused. Sellisteks erandjuhtumiteks on kaevandamistegevus ja väärtusliku põllumajandusmaa kasutamine roheline võrgustiku alal. Nimetatud juhtumite puhul rakenduvad eritingimused. Tuuleparkide rajamise puhul kehtivad nii roheline võrgustiku üldtingimused kui ka roheline koridoride tingimused, juhul kui tuulepark paikneb roheline koridori alal.

Rohelise võrgustiku üldtingimused on järgmised:

- Säilitada roheline võrgustiku terviklikkus ja vältida terviklike loodusala killustumist.
- Tagada, et looduslike või poollooduslike alade osatähtsus tugialadel ei langeks alla 90% pindalast, erandina tugialadel nr 18 (Matsalu rahvusparki tugiala) ja 20 (Kuke–

- Esivere–Pivarootsi–Muriste tugiala) alla 80%. Rohelise võrgustiku koridorides peab säilima vähemalt 70% koridori keskmisest läbimõõdust.
- Rohelise võrgustiku tugialadele ja koridoridele üldjuhul uusi jäätmemajanduse, tootmis- ja äriobjekte (sh kontorid, ärid, teeninduse otstarbelised ehitised) ei ehitata, välja arvatud põllumajandusliku ja metsamajandusliku maa kasutamiseks vajalikud ehitised. Lubatud on olemasolevate tootmis- ja äriobjektide rekonstrueerimine ja laiendamine ning olemasolevate tootmis- ja äriehitiste vahele ja juurde uute ehitiste püstitamine.
 - Ehitusalade valikul, sh taristu rajamiseks, peab väljaspool elamumaad lähtuma rohelisest võrgustikust. Ehitiste maastikule paigutamisel tuleb eelnevalt hinnata kavandatud tegevuste mõju looduskeskkonnale sh rohelise võrgustiku ja maastiku terviklikkusele. Vajaduse korral võib kohalik omavalitsus nõuda detailplaneeringu koostamist. Kohalikul omavalitsusel on õigus nõuda rohelise võrgustiku sidususe toimimise eksperthinnangu, keskkonnamõju eelhindangu koostamist või keskkonnamõju hindamist. Vastavaid hinnanguid pole vaja koostada, juhul kui kavandatakse üksikelamut või kavandatakse ajaloolise talukoha taas kasutusele võtmist elamuna.
 - Rohelises võrgustikus tuleb maksimaalselt säilitada olemasolevaid haljasalasid, kas avalike puhke- ja haljasaladena või metsa, kõrghaljastuse ja üksikpuude säilitamise kohustusega eramaal. Nii eraomandis olevate kui ka avalike haljasalade toimimine on rohelise võrgustiku kui terviku jaoks vältimatult oluline.
 - Rohelise võrgustiku tugialasid ja koridore tükeldavate uute teede ehitamine, v.a matkarajad, jalgratta- ja jalgteed ja juurdepääsuteed elamutele, on võimalik üksnes läbi detailplaneeringu koostamise.
 - Planeeringute koostamisel ja ehitustegevuse kavandamisel arvestada rohelise võrgustiku ja inimtegevuse konfliktikohtadega ja kavandada vajalikud abinõud loomade liikumisvõimaluste säilimiseks.
 - Piirete rajamine on lubatud tulenevalt maa põllu- ja metsamajanduslikust kasutusest (nt karjamaad, metsaistandike kaitse jne) ja tekkida võivatest eriolukordadest (taud, metsatulekahju jt sarnased olukorrad) ning ümber õuealade ehk ümber elamu või tootmis- või ärikompleksi hoovialade.
 - Rohelises võrgustikus paikneva maakasutuse otstarvet ja katastriüksuse sihtotstarvet muudetakse põhjendatud vajadusel. Juhul kui on vajadus otstarvet muuta, peab kavandatav tegevus sobituma rohelisse võrgustikku ning selle toimimist mitte kahjustama.

Üldplaneering kajastab varasemaid ehituskeelu vähendamisi ja jätab need kehtima. Samuti teeb üldplaneering ettepaneku täiendavateks ehituskeeluvööndi vähendamisteks erinevates valla piirkondades. Käsitletava detailplaneeringuga hõlmatava Audru jõe kaldaalade osas ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekut üldplaneering ei tee.

Kavandatav tegevus ei ole vastuolus koostatava Lääneranna valla üldplaneeringu ehitus- ja maakasutustingimustega. Kuivõrd üldplaneering ei näe ette Audru jõe selles osas ehituskeeluvööndi vähendamist, siis on detailplaneering üldplaneeringut muutev ehituskeeluvööndi ulatuse osas detailplaneeringuala ulatuses.

3 Mõjutatav keskkond

Käesoleva DP KSH eelhindangu objektiks on Audru jõe ülemjooksu taastamistööde detailplaneering. Planeeringuala paikneb Õepa raba (kü 33404:003:0249, maatulundusmaa 100%) katastriüksusel.

DP ala puhul on tegemist looduskaitsealuse, asustusest eemal asuva alaga, kus puudub infrastruktuur, tehnovõrgud ja hoonestus. Detailplaneeringu ala läbib Audru jõgi (VEE1122000), mille lätteks on Lavassaare järv (VEE2064400) ja mis suubub merre (Pärnu lahe lääneosa (VEE3445010)).

EELIS (Eesti looduse infosüsteem), Keskkonnaagentuur 22.08.2025. a andmetel kattub detailplaneeringu ala (Joonis 5):

- Natura 2000 Lavassaare loodusala (RAH0000553);
- Natura 2000 Lavassaare linnuala (RAH0000084), mis on mh ka IBA ala (EE062);
- Lavassaare looduskaitseala (KLO1000645);
- loodusdirektiivi elupaikadega siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ja rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120);
- pärandkultuuriobjektiga Lavassaarest Vee külla viiv talitee (kood: 395:TAT:001, seisund: objektist või tema esialgsest funktsionaalsusest säilinud 20–50%);
- I kategooria kaitsealuste loomaliikide kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*, KLO9128608) ja niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*, KLO9124830) elupaikadega;
- II kategooria kaitsealuse loomaliigi metsis (*Tetrao urogallus*, KLO9102159) elupaigaga;
- III kategooria kaitsealuste loomaliikide öösorr (*Caprimulgus europaeus*, KLO9116951), punaselg-õgija (*Lanius collurio*, KLO9116995), hoburästas (*Turdus viscivorus*, KLO9129712), teder (*Lyrurus tetrix*, KLO9117016), välja-loorkull (*Circus cyaneus*, KLO9116959) ja sookurg (*Grus grus*, KLO9116988).

Lisaks eelpool nimetatutele jäävad detailplaneeringu alast 500 m raadiusesse (Joonis 5):

- loodusdirektiivi elupaigad huumustoitelised järved ja järvikud (3160), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140) ja vanad loodusmetsad (9010*);
- vääriselupaigad VEP161140 (märgalade männikud ja kaasikud), VEPL00767 (haavikud) ja VEPL00768 (haavikud);
- II kategooria kaitsealuste loomaliikide mustsaba-vigle (*Limosa limosa*, KLO9116999), laululuik (*Cygnus cygnus*, KLO9117041, KLO9129171), hüüp (*Botaurus stellaris*, KLO9116949) ja väikekajakas (*Hydrocoloeus minutus*, KLO9117042) elupaigad;
- III kategooria kaitsealuste loomaliikide suurkoovitaja (*Numenius arquata*, KLO9117002), punaselg-õgija (*Lanius collurio*, KLO9116993), punajalg-tilder (*Tringa totanus*, KLO9117023), rüüt (*Pluvialis apricaria*, KLO9117007), väikekoovitaja (*Numenius phaeopus*, KLO9117004), händkakk (*Strix uralensis*, KLO9129709), musträhn (*Dryocopus martius*, KLO9116974), mustviires (*Chlidonias niger*, KLO9117043), hallõgija (*Lanius excubitor*, KLO9116997), vööt-põõsalind (*Curruca nisoria*, KLO9129711), punaselg-õgija (*Lanius collurio*, KLO9129710), jõgitiir (*Sterna hirundo*, KLO9117044), mudatilder (*Tringa glareola*, KLO9117019) ja roo-loorkull (*Circus aeruginosus*, KLO9116954) elupaigad;
- III kategooria kaitsealuse taimeliigi väike vesiroos (*Nymphaea candida*, KLO9351546) kasvukoht.

Kavandatava tegevuse alale ega sellest 500 m raadiusesse ei jää puurkaevusid, poollooduslikke kooslusi, püsielupaikasad, I ja II kategooria kaitsealuste taimeliikide kasvukohtasid, I, II ega III kategooria kaitsealuste seente ja samblike kasvukohtasid, üksikobjekte, kohalike objekte, jääkreostusalasid ega projekteeritavaid alasid.

Detailplaneeringu ala läbib Audru jõgi (VEE1122000), millele on kehtestatud kummalgi pool kallast 10 m ulatuses kalda veekaitsevöönd, 50 m ulatuses kalda ehituskeeluvöönd ja 100 m ulatuses kalda piiranguvöönd. Metsamaal laieneb jõe ehituskeeluvöönd piiranguvööndini. DP ala kattub Audru jõele seatud kalda veekaitsevööndiga, ehituskeeluvööndiga ja piiranguvööndiga. Audru jõgi saab alguse Lavassaare järve lõunaosast ning suubub Pärnu lahte Pärnu jõe suudmest 1,2 km läänes. Eesti looduse infosüsteemi järgi on jõe pikkus 29,6 km ning valgala 432,5 km². Jõe ülem- ja keskjooks ning osaliselt alamjooks on tugevalt kanaliseeritud ning õgvendatud. Ülemjooksul voolab jõgi läbi Lavassaare soostiku, kesk- ja alamjooksul valdavalt läbi kultuurmaastiku. Suuremad lisajõed-ojad on Laisma pkr (VEE1122300), Oara oja (VEE1122500), Ridalepa oja (VEE1123000) ning Uruste oja (VEE1123300). Jõe keskjooksul, ca 15,7 km kaugusel suudmest, paikneb Ridalepa pais, mis on kaladele ületamatu rändetõke, mille tõttu on suurem osa jõe kesk- ja ülemjooksust isoleeritud jõe alamjooksust ning merest. Käesoleva DP KSH eelhindangu koostamise hetkeks on eelhindangu koostajale RMK poolt edastatud info, et lähiajal hakatakse Ridalepa paisu eemaldamise lahendust projekteerima. Täpsem tegevuste ajakava või muu teave Ridalepa paisu võimaliku eemaldamise osas puudub. Audru jõgi on keskjooksul riigi poolt korrashoitav ühiseesvool.⁵

Audru jõe kalastiku plevaade põhineb valdavalt Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi poolt 2024 a koostatud Audru jõe ülemjooksu ja Lavassaare järve kalastiku eeluuringul.

Ridalepa paisust allavoolu on kalastik liigirikas, teada on ahvena (*Perca fluviatilis*), haugi (*Esox lucius*), hingu (*Cobitis taenia*), kiisa (*Gymnocephalus cernua*), lutsu (*Lota lota*), roosärje (*Scardinius erythrophthalmus*), ründi (*Gobio gobio*), särje (*Rutilus rutilus*), teivi (*Leuciscus leuciscus*), turva (*Squalius cephalus*), trullingu (*Barbatula barbatula*), viidika (*Alburnus alburnus*) ja võlda (*Cottus gobio*) esinemine.^{6, 7} Kalastiku seisundit on Ridalepa paisust allavoolu jäävas jõeosas hinnatud heaks. Tähelepanuväärne on lepamaimu (*Phoxinus phoxinus*) puudumine kalastikust. Ridalepa paisust ülevoolu on kalastik märgatavalt liigivaesem, teada on ahvena, haugi, ründi, särje, trullingu ja turva esinemine.^{6, 7} Kalastiku seisundit on Ridalepa paisust ülesvoolu jäävas jõeosas hinnatud halvaks või kesiseks.⁵

Kalastiku kesise seisundi eeldatavad põhjused Audru jõe ülemjooksul on järgmised⁸:

- jõesel minevikus läbiviidud maaparandustööd (jõe ülemjooks ja kõik lisaojad on kanaliseeritud);
- turbatootmine Audru jõe valgaks olevas Lavassaare rabas (halvenenud veekvaliteet);

⁵ Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut. 2024. Audru jõe ülemjooksu ja Lavassaare järve kalastiku eeluuring.

⁶ Pall, P., Järvekülg, R., Kõrs, A., Pihu, R., Piirsoo, K., Timm, H., Vilbaste, S. 2014. Jõgede hüdrobioloogiline seire ja uuringud 2013. aasta aruanne. Eesti riikliku keskkonnaseire allprogramm. Tartu.

⁷ Rohtla, M. ja Svirgsden, R. 2023. Vee-elustiku eksperthinnang Audru jõe ühiseesvoolu projekteerimistöödes. Tartu.

⁸ Pall, P., Järvekülg, R., Krause, T., Palm, A., Pihu, R., Timm, H., Vilbaste, S. 2018. Jõgede hüdrobioloogiline seire ja uuringud 2017. aasta aruanne. Eesti riikliku keskkonnaseire allprogramm. Tartu.

- Ridalepa pais (kõrgus 2,5 m) Audru jõe keskjooksul on kaladele ületamatu rändetõke ja isoleerib jõe ülemjooksupiirkonna jõe alamjooksust ning merest;
- jõe paisutamine ja tõkestamine kibraste poolt.

Lavassaare järv (VEE2064400) asub Lavassaare soostikus külgnedes Kõima ja Maima rabalaamadega. Põhjaloo-de-lõunakagu suunas piklik rabajärv paikneb Lavassaare asulast ca 5 km loodes. Tegemist on kunagise Litoriinamere staadiumi aegse lahe jäänukiga. Järve pindala on 194,5 ha ning suurim sügavus 1 m. Järve veetasel on minevikus alandatud. Järve kaldad on turbased, paiguti kõrged, kuid kohati madalad ja pehmed. Põhja katab valdavalt kuni 8 m paksune mudakiht, vaid järve kirdeosas on muda vähem ning leidub ka liiva ja kive.⁹ Järve läbivool on küllaltki suur. Ümbritsevast rabast toovad järve vett mitmed kraavid, kirdeosas leidub ka allikaid, väljavool toimub kagusopist algava Audru jõe kaudu Pärnu lahte.⁹ Järve valgala pindala on 15 km² ning veevahetus toimub kuus korda aastas (keskkonnaportaal.ee). Tüüpiliselt rabajärvele on vesi tume ja vähe läbipaistev, kuid ebatüüpiliselt aluselise reaktsiooniga.^{10, 11} Taimestikust domineerib kaldataimestik, ujuvlehtedega taimestik levib peaaegu pideva vööndina piki kaldavett, veesisene taimestik on väga liigivaene ning vähearvukas^{11, 5}

1970ndatel leidis järves ahvenat, haugi ja särge, harvem ka angerjat (*Anguilla anguilla*) ning lutsu, võib-olla ka vingerjat (*Misgurnus fossilis*).⁹ Järve on sisse toodud hõbekokre (*Carassius gibelio*). Väikejärvede hüdrobioloogilise seire käigus on järvest tabatud ahvenat, haugi, kokre (*Carassius carassius*), mudamaimu (*Leucaspisudelineatus*), rühti ja särge.^{12, 11} Koondindeksite järgi oli 2019. aastal Lavassaare järve kalastiku seisund kesine^{11, 5}

Lavassaare looduskaitsealal paiknev Lavassaare järv on väljavoolu süvendamise tõttu selle looduslikust tasemest ligi 1 m allpool. Seda saab öelda reljeefianalüüsi põhjal, mis näitab kunagiste kaldajärsakute ülemist osa absoluutkõrgusel 17,5–18 m. Samas on pikaaegse kuivenduse tõttu osa kaldast alla vajunud ning veetaseme tõstmine looduslikule tasemele tähendaks küllalt ulatuslike alade üleujutamist järve lõunaosas. Väljavoolu on kaevatud sirgeks ja süvendatud alates 19. sajandist. Tänapäeval on koprad ehitatud väljavoolusängi mitu koprapaisu, mis on veetasel järves hoidnud 16,3–16,5 m tasemel (Maa- ja Ruumiameti lidar-andmed).¹⁷

Lavassaare looduskaitseala Õepa ja Lavassaare sihtkaitsevööndites paikneval taastamisalal ja selle mõjupiirkonnas asuvad järgnevad Natura 2000 elupaigad: raba (7110*), rikutud, kuid taastumisevõimeline raba (7120), siirdesoo- ja rabamets (91D0*), järv (3160), õõtsiksoo (7140) ja 38 ha Fennoskandia madalsoo- ja lodumetsa (9080).¹⁷

Lavassaare looduskaitsealal paiknevad rabametsad, vähemal määral siirdesoometsad ning rabad on osalt kuivenduse mõjuga, veerežiimi taastamise järel nende elupaikade seisund eeldatavasti paraneb. Elupaigalaikude looduskaitseline seisund on enamasti 2012. a teostatud inventuuri põhjal B või C. Lavassaare järve seisundit on hinnatud problemaatiliseks, põhjuseks eelkõige suur settehulk ja tugev väljavool.¹⁷

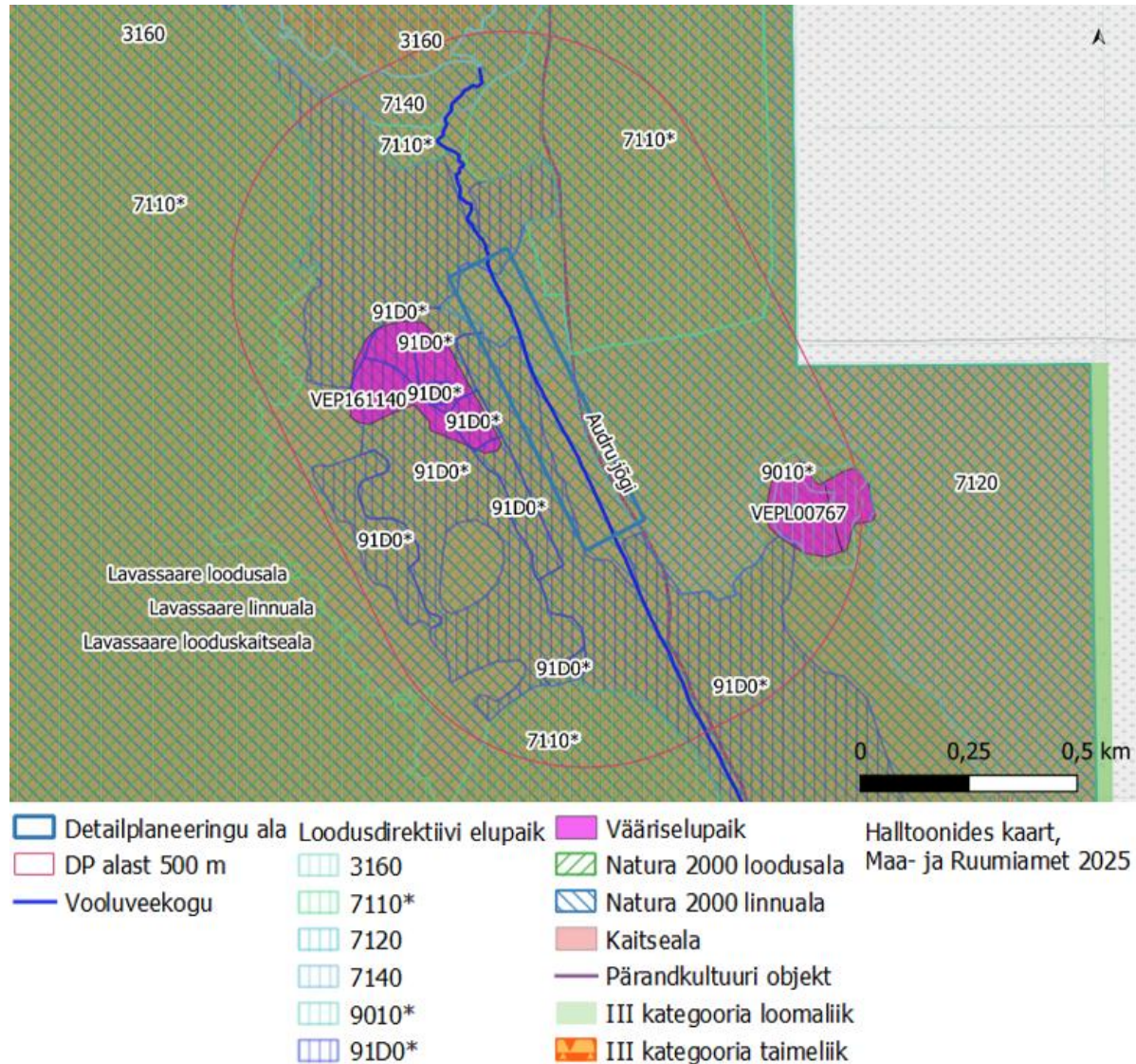
⁹ Mäemets, A. (1977). Eesti NSV järved ja nende kaitse. Valgus, Tallinn.

¹⁰ Ott, I. (2012). Eesti väikejärvede seire 2012. a. Tartu.

¹¹ Ott, I., Timm, H., Laarmaa, R., Maileht, K., Sepp, M., Lehtpuu, M., Ott, K., Krause, T., Palm, A., Rakko, A., Saar, K. (2019). Eesti väikejärvede hüdrobioloogiline seire ja uuringud 2019. a. Tartu.

¹² Ott, I. (2009). Eesti väikejärvede seire 2008. a. Tartu.

Lavassaare järve lõuna otsas paiknev õõtsik on kujunenud osalt veetaseme alandamise tagajärjel. Rabametsad, vähemal määral siirdesoometsad ning rabad on osaliselt kuivenduse mõjuga, veerežiimi taastamise järel nende elupaikade seisund eeldatavalt paraneb. Elupaigalaikude looduskaitseks seisundiks on enamasti 2012. a tehtud inventuuri põhjal määratud B või C.¹⁷

Joonis 5. Detailplaneeringust 500 m raadiusesse jäävad kitsendused (EELIS (Eesti looduse infosüsteem), Keskkonnaagentuur andmed seisuga 14.11.2025. Tulenevalt looduskaitseadusest puuduvad jooniselt andmed I ja II kaitse kategooria liikide osas. Vastavalt Maa- ja Ruumiameti geoportaali ülejutusosalade kaardirakendusele ei jää DP ala mere ülejutusosalade riskipiirkonda.

Kultuurimälestiste riikliku registri¹³ järgi ei jää kavandatava tegevuse alale ega selle lähialale kultuurimälestisi.

DP ala ei kattu maaparandussüsteemi maa-alaga. Hüdrogeoloogilistest tingimustest ning pinnakatte paksusest ja koostisest tulenevalt kuulub planeeringuala suhteliselt kaitstud põhjaveega alade hulka (Maa- ja Ruumiameti 1:400 000 geoloogiline kaart). Alal levivad lõheliste ja karstunud kivimite põhjaveekihi. Planeeringuala ei jää nitraaditundlikule alale.

¹³ <https://register.muinas.ee>

4 Võimalikud keskkonnamõjud

4.1 Mõju Natura alale ehk Natura eelhindamine

Natura 2000 on üleeuroopaline kaitstavate alade võrgustik, mille eesmärk on tagada haruldaste või ohustatud lindude, loomade ja taimede ning nende elupaikade ja kasvukohtade kaitse või vajadusel taastada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja elupaikade soodne seisund.

Natura 2000 alade võrgustiku mõte ja sisu on kirjas 1992. a vastu võetud Euroopa Liidu loodusdirektiivis (92/43/EMÜ). Sama direktiiviga sätestati Natura võrgustiku osaks ka 1979. a jõustunud linnudirektiivi (2009/147/EÜ) alusel valitud linnualad. Natura hindamine on kavandatava tegevuse elluviimisega eeldatavalt kaasneva mõju hindamine Natura 2000 võrgustiku aladele.

Natura 2000 hindamisel lähtutakse asjakohastest juhenditest^{14, 15}.

Natura hindamise esimene etapp on Natura-eelhindamine. See on protseduur, mis aitab otsustada, kas kavandatud tegevuse elluviimine võib Natura ala terviklikkuse säilimisele ja kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele ja/või elupaigatüüpidele ebasoodsat mõju avaldada. Eelhindamise etapis prognoositakse projekti või kava tõenäolist mõju Natura 2000 võrgustiku ala(de)le ning sealsetele kaitse-eesmärkidele, sh vajadusel koosmõju teiste kavade või projektidega ning hinnatakse, kas on võimalik objektiivselt järeldada, et tegemist on tõenäoliselt ebasoodsa mõjuga ala kaitse-eesmärkidele või mõju ei ole välistatud. Kui eelhindamise käigus esitatud teave näitab, et ebasoodne mõju on tõenäoline või jääb ebaselgeks, on tarvis läbi viia Natura hindamise järgmine etapp – asjakohane hindamine.

Kas projekt või kava on Natura ala(de) kaitsekorraldusega otseselt seotud või selleks vajalik.

Lavassaare ümbruse soode veerežiimi parandamise ning sellega seotud Lavassaare järve veetaseme reguleerimise vajadus on välja toodud Lavassaare looduskaitseala kaitsekorralduskavas¹⁶ (meede 2.2.15 ja ptk 4.1.2.1). **Natura hindamise vajadust tuleb kaaluda kõigil juhtudel, v.a juhul, kui kava või projekt on otseselt seotud või vajalik Natura ala kaitse korraldamiseks. Kuna antud juhul on tegemist kaitsekorraldusliku tegevusega, siis Natura hindamise vajadus puudub. Ülevaatlikult tuuakse siiski käesolevas peatükis välja, milliste kaitseväärtuste seisundi parandamiseks tegevus vajalik on.**

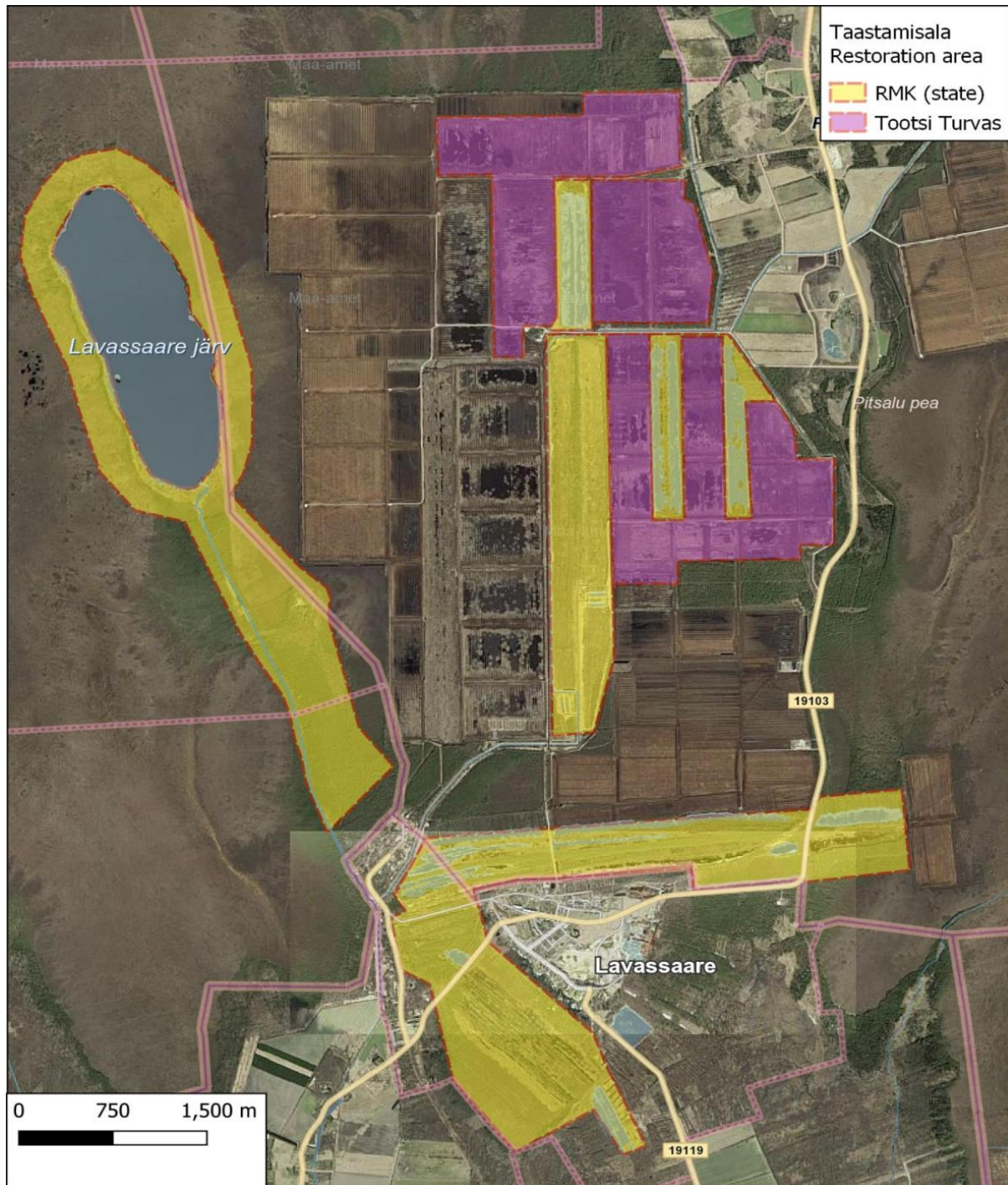
Mõjuala ulatuse määratlemine.

Mõjuala suurus on Joonis 6-l esitatud Lavassaare järve ja Audru jõe ülemjooksu kollaseks värvitud ala. Arvestades tegevuse iseloomu ja mõjuala ulatust, siis ei mõjutata tegevusega ka teisi Natura alasid (mille kaitse korraldamiseks tegevus vajalik ei ole).

¹⁴ Kutsar, R.; Eschbaum, K. ja Aunapuu, A. 2019. Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis. Tellija: Keskkonnaamet.

¹⁵ Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Natura ET 2000 aladega seotud kavade ja projektide hindamine. Metoodilised suunised elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 sätete kohta. ET Brüssel, 28.9.2021 C(2021) 6913 final.

¹⁶ <https://infoleht.keskkonnainfo.ee/getdok/1525238488>

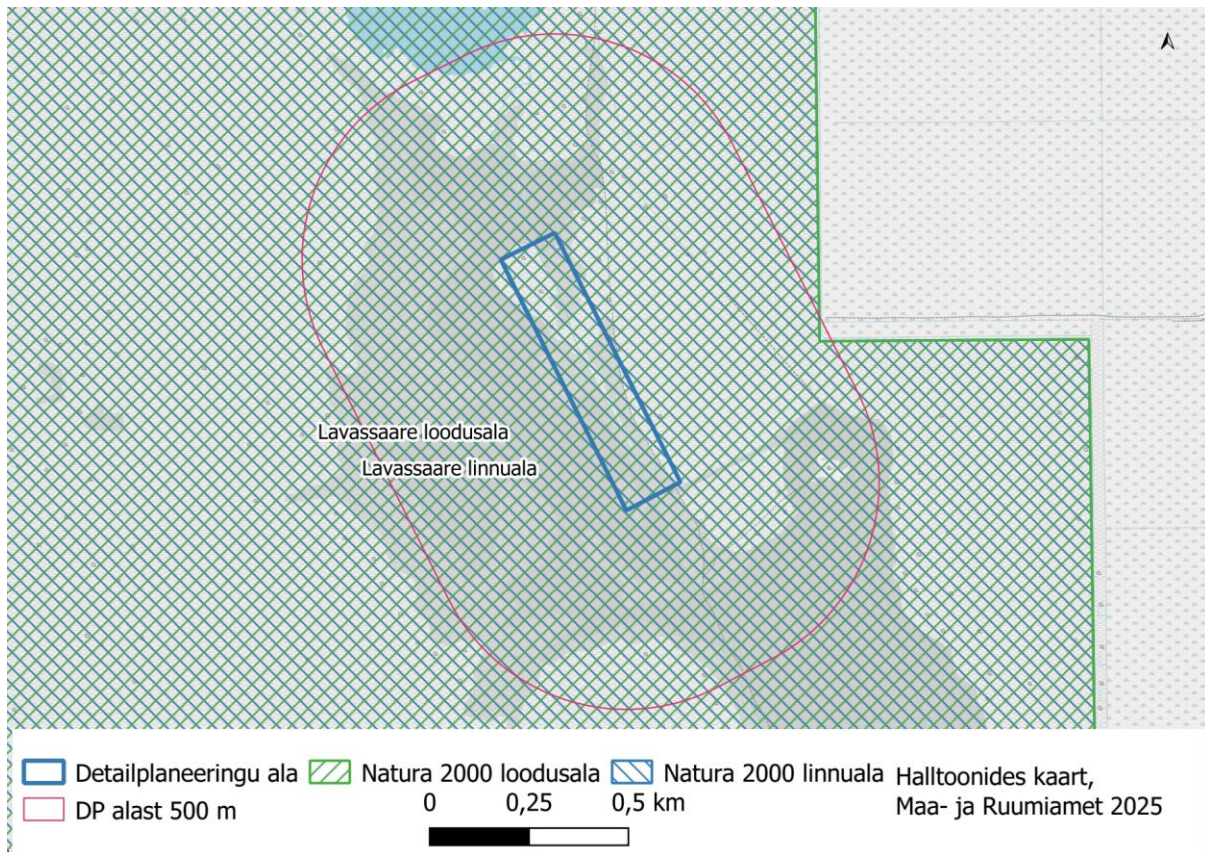
Joonis 6. Lavassaare taastamisala paiknemine, sh RMK haldusala ja AS Tootsi Turvas maakasutus.

Informatsioon kavandatava tegevuse kohta.

Informatsioon kavandatava tegevuse kohta on esitatud käesoleva hinnangu peatükis 1 ja siinkohal seda ei korrata.

Kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävate Natura alade iseloomustus.

Detailplaneeringuala kattub Lavassaare loodusalaga (RAH0000553) ja Lavassaare linnualaga (RAH0000084). (Joonis 7)

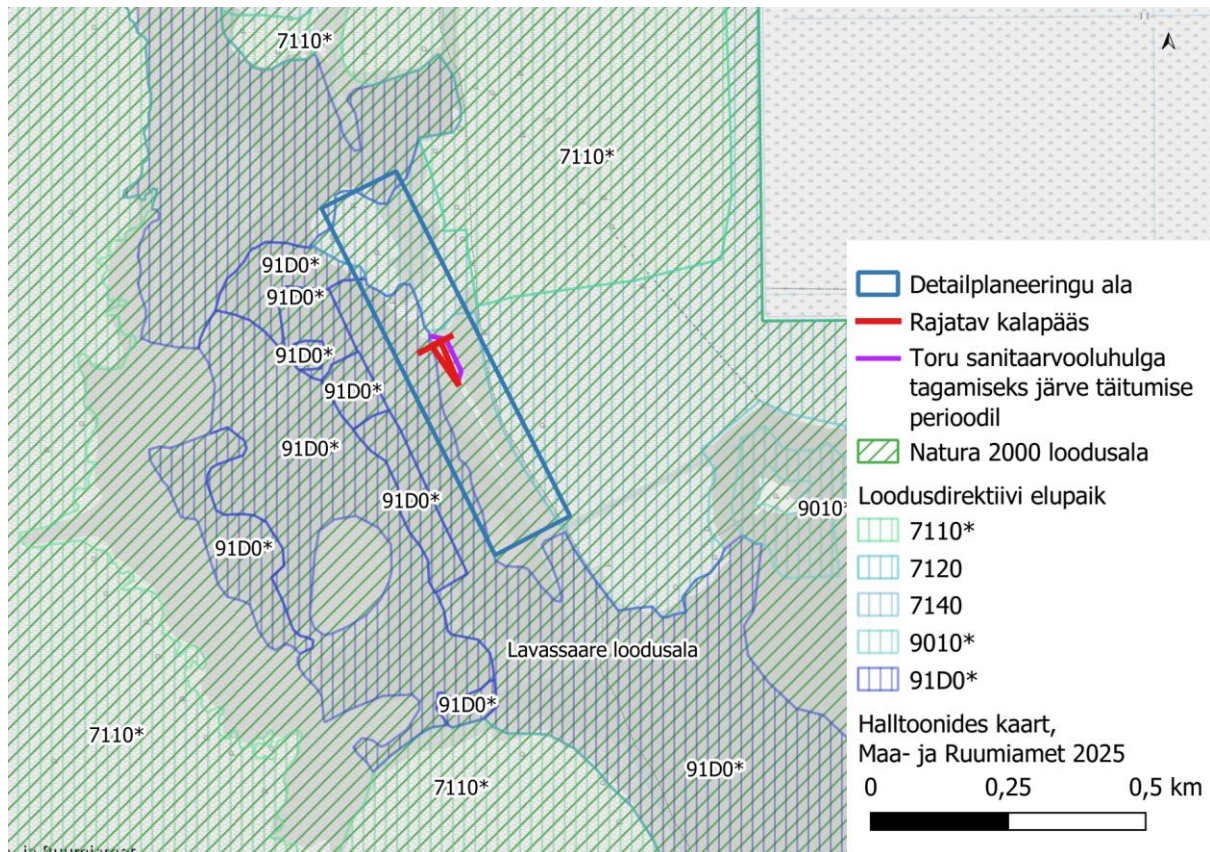

Joonis 7. Detailplaneeringu ala paiknemine Natura 2000 loodus- ja linnualal.

Lavassaare looduslal I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on huumustoitelised järved ja järvikud (3160), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid – *6280), puisniidud (*6530), rabad (*7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), vanad laialehised metsad (*9020) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0).

Lavassaare linnualal Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), niidurisla e niidurüdi e rüdi (*Calidris alpina schinzii*), soo-loorkull (*Circus pygargus*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), laululuik (*Cygnus cygnus*), rabapüü (*Lagopus lagopus*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), hallõgija (*Lanius excubitor*), väikekajakas (*Larus minutus*), naerukajakas (*Larus ridibundus*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), väikekoovitaja (*Numenius phaeopus*), tutkas (*Philomachus pugnax*), rüüt (*Pluvialis apricaria*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*), teder (*Tetrao tetrix*), metsis (*Tetrao urogallus*), mudatilder (*Tringa glareola*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*).

Potentsiaalselt ohustaks loodusala EELIS (Eesti looduse infosüsteem), Keskkonnaagentuur andmebaasi alusel kuivendamise kaugmõju ja turba kaevandamine.

Joonis 8. Natura loodusala paiknevate loodusdirektiivi elupaikade paiknemine kavandatava tegevuse lähialal. Alus: EELIS (Eesti looduse infosüsteem), Keskkonnaagentuur, loodusdirektiivi elupaigatüüpide kaardikiht 14.11.2025.

Lavassaare loodusala on ühtlasi ka Lavassaare looduskaitseala (KLO1000645), millele on koostatud Lavassaare looduskaitseala kaitsekorralduskava¹⁶. Kavas esitatud vajalike tööde kavandamiseks on Tartu Ülikooli, Eestimaa Looduse Fondi, Tootsi Turvas ASI ja Riigimetsa Majandamise Keskuse koostöös valminud töö Lavassaare ümbruse soode taastamiseks¹⁷ ning selle põhjal on koostatud taastamistööde eskiisprojekt Audru jõel¹⁸.

Kavandatava tegevuse mõju prognoosimine Natura aladele

Kavandatavate tegevuse elluviimine ei tohi Natura 2000 alade kaitse-eesmärke kahjustada. Natura eelhindamise käigus peab arvestama üksnes mõju Natura 2000 võrgustiku aladele ja nende kaitse eesmärkidele. Samas kuna Natura 2000 alad on siseriiklikult kaitstud hoiualade, püsielupaikade ja kaitsealadega ning üldjuhul enamik kaitse-eesmärke kattuvad, siis on Natura 2000 alade kaitse suuresti tagatud siseriiklike õigusaktide kaudu. See tähendab, et kui alal on tegemist hoiuala või püsielupaigaga, siis on tegevus alal piiratud looduskaitseaduses sätestatud kitsenduste ja tingimustega ning kui tegemist on kaitsealaga (looduskaitseala või maastikukaitseala), siis on tegevus alal piiratud looduskaitseaduses ja kaitse-eeskirjades sätestatud tingimustega.

¹⁷ Tartu Ülikooli, Eestimaa Looduse Fondi, Tootsi Turvas ASI ja Riigimetsa Majandamise Keskus. 2023. Lavassaare ümbruse soode taastamiskava.

¹⁸ OÜ Inseneribüroo STEIGER. 2024. Taastamistööd Audru jõel eskiisprojekt. Töö nr 24/4922.

Lavassaare looduskaitsealal elupaikade (v.a 3160) seisundi parandamiseks tuleb KKK kohaselt taastada looduslik veerežiim – sulgeda kaitsealal asuvad ja siiani toimivad kuivenduskraavid. Lavassaare järve (3160) seisundit aitab parandada see, kui rajada pais, mis tõstab ja stabiliseerib veetaseme. Ka veemajanduskavas on märgitud, et Lavassaare järve ökoloogilist seisundit aitab parandada see, kui hoida ja stabiliseerida järve looduslik veetase.¹⁷

Kavandatavate taastamistegevuste mõju loodusala ja linnuala kaitse eesmärkideks olevatele liikidele ja elupaikadele on hinnatud Lavassaare taastamiskava koostamisel. Siinkohal kogu detailset hinnangut ei korrata, kuid tuuakse välja kokkuvõtlikult hinnangud nii loodusala kui ka linnuala kaitse eesmärkide suhtes. Hinnangud on loodusala kaitse-eesmärgiks olevate koosluste osas on esitatud Tabel 1 ja linnuala kaitse eesmärgiks olevate liikide osas Tabel 2.

Loodusala kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpide liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid – *6280), puisniidud (*6530), nokkheinakooslused (7150) ja vanad laialehised metsad (*9020) osas mõju puudub. Antud kooslusi ei paikne projekti mõjualal.

Tabel 1. Eeldatav mõju Natura loodusala kaitse eesmärgiks olevatele elupaikadele.¹⁷

LK-väärtus (kaitse-eesmärk)	Taastamise mõju kaitse-väärtustele ¹⁹	Märkused
3160	A2	Lavassaare järve veetaseme ja väljavoolu stabiliseerumine.
7110*	A1	Suletakse drenivad kraavid, kuid alles jäävate kuivendussüsteemide, eelkõige ida suunas paikneva kaevanduse ja alla lastud veetasemega Lavassaare järve mõju säilib.
7120	A1	Suletakse drenivad kraavid, kuid alles jäävate kuivendussüsteemide, eelkõige ida suunas paikneva kaevanduse ja alla lastud veetasemega Lavassaare järve mõju säilib.
7140	A2	Lavassaare järve veetaseme ja väljavoolu stabiliseerumine.
91D0	A2	Suletakse drenivad kraavid, kuid alles jäävate kuivendussüsteemide, eelkõige ida suunas paikneva kaevanduse ja alla lastud veetasemega Lavassaare järve ning Audru jõe süvendatud sāngi mõjud säilivad.

Tabel 2. Eeldatav mõju Natura linnuala kaitse eesmärgiks olevatele liikidele.¹⁷

Liik	Mõju suund	Mõju suurus ²⁰	Kommentaar	Andmete päritolu
kaljukotkas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	EELIS
niidurisla e niidurüdi e rüdi (<i>Calidris alpina schinzii</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	EELIS

¹⁹ Mõju koodid: A1 - nõrk mõju, avaldumise tõenäosus väike; A2 - nõrk mõju, avaldumise tõenäosus suur; B1 - tugev mõju, avaldumise tõenäosus väike; B2 - tugev mõju, avaldumise tõenäosus suur.

²⁰ Mõju koodid: A1 - nõrk mõju, avaldumise tõenäosus väike; A2 - nõrk mõju, avaldumise tõenäosus suur; B1 - tugev mõju, avaldumise tõenäosus väike; B2 - tugev mõju, avaldumise tõenäosus suur.

Liik	Mõju suund	Mõju suurus ²⁰	Kommentaar	Andmete päritolu
hüüp (<i>Botaurus stellaris</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	EELIS
väikekajakas (<i>Hydrocoloeus minutus</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	EELIS
mustsaba-vigle (<i>Limosa limosa</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	EELIS
sarvikipütt (<i>Podiceps auritus</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	EELIS
metsis (<i>Tetrao urogallus</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	EELIS
väikeluik (<i>Cygnus columbianus bewickii</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	EELIS
sookurg (<i>Grus grus</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	EELIS
laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	positiivne	B2	pesitsusterritoorium laieneb	PlutoF
rabapüü (<i>Lagopus lagopus</i>)	-	-	-	-
punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>)	positiivne	B2	(pool)avamaastiku liik, elupaik laieneb	2022 eelinventuur
hallõgija (<i>Lanius excubitor</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	PlutoF
naerukajakas (<i>Larus ridibundus</i>)	-	-	-	-
väikekoovitaja (<i>Numenius phaeopus</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	PlutoF
tutkas (<i>Philomachus pugnax</i>)	-	-	-	-
rüüt (<i>Pluvialis apricaria</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	PlutoF
teder (<i>Tetrao tetrix</i>)	positiivne	B2	elu- ja sigimispaik laieneb	2022 eelinventuur
mudatilder (<i>Tringa glareola</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	PlutoF
punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	positiivne	B2	(pool)avamaastiku liik, elupaik laieneb	2022 eelinventuur
kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>)	positiivne	B2	(pool)avamaastiku liik, elupaik laieneb	2022 eelinventuur
valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	PlutoF
roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	PlutoF
välja-loorkull (<i>Circus cyaneus</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	PlutoF
vööt-põõsalind (<i>Curruca nisoria</i>)	puudub	-		PlutoF
väike-kirjurähn (<i>Dryobates minor</i>)	puudub	-		PlutoF
väike-kärbsenäpp (<i>Ficedula parva</i>)	puudub	-		PlutoF

Liik	Mõju suund	Mõju suurus ²⁰	Kommentaar	Andmete päritolu
suurkoovitaja (<i>Numenius arquata</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	PlutoF
vöötakk (<i>Surnia ulula</i>)	puudub	-		PlutoF
laanepüü (<i>Tetrastes bonasia</i>)	puudub	-		PlutoF
soo-loorkull (<i>Circus pygargus</i>)	positiivne	A1	potentsiaalne elupaik laieneb	PlutoF
hänilane (<i>Motacilla flava</i>)	puudub	-		PlutoF

Tulenevalt eelpool toodud analüüsist, siis on kavandatava tegevusega välistatud ebasoodne mõju Lavassaare loodus- ja linnuala kaitse-eesmärkidele, mistõttu ei ole vajalik läbi viia Natura asjakohast hindamist. Tegu on Natura alade kaitse-eesmärkide täitmiseks vajaliku kaitsekorraldusliku tegevusega, millel on mitmetele kaitse eesmärgiks olevatele kooslustele ja liikidele positiivne mõju.

4.2 Mõju kaitstavatele aladele, kaitsealustele liikidele jt loodusobjektidele ning bioloogilisele mitmekesisusele

Kavandatava tegevuse ala kattub Lavassaare looduskaitsealaga (KLO1000645). Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta:

- Lavassaare soostikku, seda ümbritsevaid metsa- ja pärandkooslusi ning kaitsealuseid liike;
- elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7-50) nimetab I lisas: huumustoitelised järved ja järvikud (3160)3, kadastikud (5130), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), alvarid (6280*), puisniidud (6530*), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusemetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*);
- liike, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ nimetab II lisas: eesti soojumikas (*Saussurea alpina ssp. esthonica*) ja kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*);
- kaitsealuseid taimeliike: sookäpp (*Hammarbya paludosa*), harilik porss (*Myrica gale*) ja lodukannike (*Viola uliginosa*);
- neid liike ja nende elupaiku, keda Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7-25) nimetab I lisas: kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), väikepistrik (*Falco columbarius*), tutkas (*Philomachus pugnax*), niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), laululuik (*Cygnus cygnus*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), metsis (*Tetrao urogallus*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*), valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*), väikekajakas (*Larus minutus*), händkakk (*Strix uralensis*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), soo-loorkull (*Circus pygargus*), välja-loorkull (*Circus cyaneus*), hallpea-rähn (*Picus canus*), musträhn (*Dryocopus martius*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), mudatilder (*Tringa glareola*), rüüt (*Pluvialis apricaria*), sookurg (*Grus grus*), teder (*Tetrao tetrix*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*) ja öösorr (*Caprimulgus europaeus*);

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ II lisas nimetatud liike ja nende elupaiku: rabapüü (*Lagopus lagopus*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), väikekoovitaja (*Numenius phaeopus*), kiivitaja (*Vanellus vanellus*) ja naerukajakas (*Larus ridibundus*);
- kaitsealused linnuliike: hiireviu (*Buteo buteo*), hallõgija (*Lanius excubitor*) ja kanakull (*Accipiter gentiles*);
- rändlindude peatuspaiku.

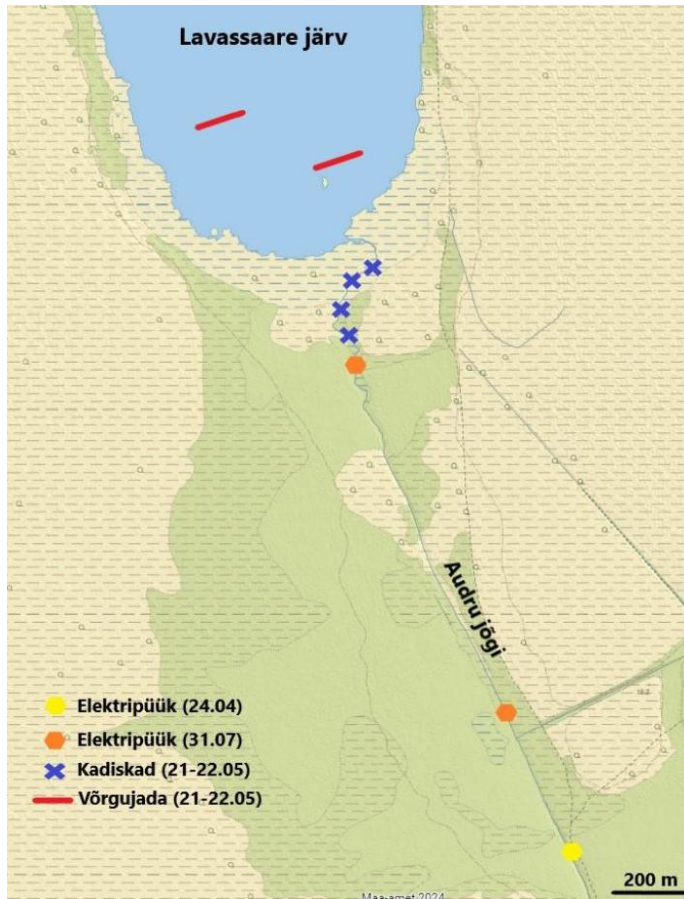
Kavandatav tegevuse käigus rajatav Lavassaare järve veetaseme reguleerimiseks kasutatav kalapääs ja toru sanitaarvooluhulga tagamiseks järve täitmise perioodil kattub kaitseala eesmärgiks oleva loodusdirektiivi elupaigaga siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), millele on mõju hinnatud juba käesoleva DP KSH eelhindangu ptk-s 4.1, kus jõuti järeldusele, et kavandatava tegevusega ei kaasne negatiivset mõju loodusdirektiivi elupaigale. Mõju on positiivne. Ka teiste märgalakoosluste osas on mõju positiivne.

Kavandatava tegevuse ala kattub I kategooria kaitsealuste loomaliikide kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*, KLO9128608) ja niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*, KLO9124830) elupaikadega. Arvestades kavandatava tegevuse iseloomu, siis negatiivne mõju I kategooria kaitsealuste loomaliikide elupaikadele puudub. Mõju võib avalduda positiivsena (elupaiga seisundi paranemises).

Kavandatava tegevuse ala kattub II kategooria kaitsealuste loomaliigi metsis (*Tetrao urogallus*, KLO9102159) elupaigaga. Arvestades kavandatava tegevuse iseloomu, siis mõju metsise elupaigale on eeldatavalt positiivne. Tegevuse tagajärjel on oodata elupaiga laienemist.

Kavandatava tegevuse ala kattub III kategooria kaitsealuste loomaliikide öösorr (*Caprimulgus europaeus*, KLO9116951), punaselg-õgija (*Lanius collurio*, KLO9116995), hoburästas (*Turdus viscivorus*, KLO9129712), teder (*Lyrurus tetrix*, KLO9117016), välja-loorkull (*Circus cyaneus*, KLO9116959) ja sookurg (*Grus grus*, KLO9116988). Arvestades kavandatava tegevuse iseloomu, siis mõju antud liikide elupaikadele on eeldatavalt positiivne – oodata on neile sobilike elupaikade laienemist.

Kavandatava tegevusega (Audru jõkke ja selle kallastele rajatiste rajamisega) võib potentsiaalselt enim (sh negatiivselt) mõjutatud saada Audru jõe vee-elustik, sh kalastik. Audru jõe ülemjooksu ning Lavassaare järve kalastikku on täpsemalt hinnatud selleks teostatud eeluuringus⁵. Audru jõe ja Lavassaare järve kalastiku üldiseloomustus on antud käesoleva DP KSH eelhindangu ptk-s 3. Audru jõe ülemjooksul teostati ihtüoloogilisi püüke elektripüügiaparaadiga ning kadiskatega 2024. a aprilli-, mai- ja juulikuus (Joonis 9).

Joonis 9. Katsepüükide läbiviimise asukohad (alus: Maa- ja Ruumiameti põhikaart).

2024. a uuringu⁵ kohaselt tuvastati Audru jõe ülemjooksul kokku kuue kalaliigi esinemine (ahven, haug, mudamaim, rünt, särg ja trulling). Kevadistel püükidel oli jões kõige arvukam kalaliik rünt, seevastu suvistes püükides ahvena ja särje juveniilsed isendid. Lavassaare järves tuvastati kokku samuti kuue kalaliigi esinemine (ahven, haug, koger, mudamaim, rünt ja särg). Kõige arvukam liik oli mudamaim, seevastu suurima biomassiga oli haug, millele järgnes koger ja ahven. Rabajärve kohta tuleb lugeda nii kalade arvukust kui ka biomassi kõrgeks. Kalastiku liigilise koosseisu poolest on Lavassaare järv küllaltki erinev ning erineb märgatavalt tüüpilisest rabajärvest, seda eriti ründa ja ka mudamaimu arvuka, kohati massilise esinemise tõttu. 2024. a uuringu ning varasemate väikejärvede hüdrobioloogiliste seirete põhjal saab öelda, et Lavassaare kalastikus on viimase 15 aasta jooksul toimunud märgatavad muutused. Kui varasemalt oli järves kõige arvukam kalaliik ahven ja särg, siis viimasel viiel aastal on arvukaimaks liigiks muutunud mudamaim ning rünt. Samas biomassilt domineerib jätkuvalt haug, ahven, kuid ka koger, mis registreeriti järves esimest korda alles 2019. aasta seire käigus.

Planeeritud on tõsta Lavassaare järve veetaset ning selleks on plaanis paisutada Audru jõge. Jõe paisutamine takistab, olenevalt paisude tehnilisest lahendusest, erineval määral kalade liikumist ning paisude ületamise võimekus on kalaliikidel erinev. Audru jõe ülemjooksul ja Lavassaare järves elavatest kalaliikidest on haug, ahven ja ka särg võimekamad takistuste ületajad kui rünt ja mudamaim. Kuid sobivalt planeeritud, lauged ning väikeste kõrgusevahedega takistused on tõenäoliselt ületatavad ka nõrgema ujumisvõimega liikidele. Paisu või paisude rajamisel Audru jõe ülemjooksule tuleb võimaldada kalade liikumist üle paisu ja seda võimalikult suurele osale kalastikust. Samas omab Lavassaare järve veetaseme

tõstmine tõenäoliselt soodsat mõju järve kalastikule, sest näiteks suurenenud veemahu ning sügavuse tõttu võiksid järves paraneda talvised hapnikuolud.⁵

Hetkel paikneb Audru jõe keskjooksul Ridalepa pais, mis on kalade jaoks ületamatuks rändetõkkeks ning suurem osa jõe kesk- ja ülemjooksust on isoleeritud jõe alamjooksust ning merest. Sellele vaatamata on oluline säilitada kalade liikumisvõimalus jõe ja Lavassaare järve vahel, seda ka juhaks, kui olukord Ridalepa paisul peaks muutuma (RMK info alusel on lootust, et lähiajal hakatakse Ridalepa paisu eemaldamise lahendust projekteerima). Tõenäoliselt liiguvad praegugi mitmed liigid (nt ahven, särg, haug) Audru jõest Lavassaare järve ja vastupidi. Rände intensiivsus eeldatavasti kasvab kui tingimused ühes või teises veekogus muutuvad ajutiselt ebasoodsaks. Samamoodi toimub seal tõenäoliselt ka kudeaegne liikumine. Kuna kalastikule mõjuks jõe isoleerimine järvest kindlasti negatiivselt, tuleb looduskaitse eesmärkidel rajatava paisu ehitusega järve väljavoolule tagada ka liikumisvõimalused kaladele.¹⁷ Planeeringu algatamise aluseks olevas eskiisprojekti on arvestatud kalade liikumisvõimaluse tagamisega. Valitud on kalapääsu tüüpi paisutuslahendus, mille korral on tagatud selle ületatavus kaladele. Tegevusega kaasnev negatiivne mõju kalastikule on eelduslikult vähene ning oleneb rajatava kalapääsu lõplikust ehituslikust lahendusest.

Planeeringu elluviimisega ei kaasne olulist negatiivset mõju looduskeskkonnale. Lavassaare järve veetaseme stabiliseerimise mõju rabaalal elutsevatele kaitsealustele liikidele ja ka teistele järves ning selle kallastel elutsevatele liikidele on pigem positiivne.

Täpsemalt on taastamistööde positiivsed mõjud esitatud „Lavassaare ümbruse soode taastamiskava”¹⁷ lisades 2 ja 4.

4.3 Mõju rohevõrgustikule

Hetkel kehtiva üldplaneeringu põhijoonise alusel kattub DP ala roheline võrgustiku tugialaga.

Rohelise võrgustiku peamised eesmärgid on²¹:

- Elurikkuse kaitse ja säilitamine.
- Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine.
- Rohemajanduse, sh puhkemajanduse, edendamine.

Kavandatava tegevuse elluviimisel säilib roheline võrgustiku terviklikkus ning ei teki terviklike loodusala killustumist. Kavandatava tegevuse elluviimisel ei lange looduslike või poollooduslike alade osatähtsus tugialal alla 90% pindalast. Tegevus on suunatud looduskeskkonna seisundi parandamisele, millel on positiivne mõju ka rohevõrgustiku toimivusele ning see on kooskõlas ka rohevõrgustiku ühe peamise eesmärgiga, milleks on elurikkuse kaitse ja säilitamine.

Negatiivne mõju rohevõrgustikule puudub.

4.4 Loodusvarade kasutamine, jäätme- ja energiamahukus

Kavandatava tegevuse elluviimisel ja kasutamisel tarbitakse paratamatult loodusvarasid (nt maa, energia, ehitusmaterjalid), kuid arvestades planeeringuga kavandatavaid ehitusmahte,

²¹OÜ Hendrikson & Ko. 2018. Rohevõrgustiku planeerimisjuhend.

siis ei põhjusta see kindlasti nende varude kättesaadavuse vähenemist mujal. Täpsemad ehitustegevuse mahud selguvad projekteerimisel kuid tegu on väikesemahulise projektiga.

Ehitustegevusega kaasneb ehitusjäätmete teke. Antud planeeringu puhul pole oodata jäätmeket mahus, mis võiks ületada piirkonna keskkonnataluvust.

Ehitusjäätmete valdaja peab rakendama kõiki tehnoloogilisi võimalusi ehitusjäätmete liigiti kogumiseks tekkekohas, korraldama oma jäätmete taaskasutamise või andma jäätmekäitlemiseks üle vastavat keskkonnaluba või registreeringut omavale isikule ning rakendama kõiki võimalusi ehitusjäätmete taaskasutamiseks. Jäätmekäitlemise korraldamisel lähtutakse jäätmeseadusest ja kehtivast omavalitsuse jäätmehoolduseeskirja²² nõuetest.

Juhul kui jäätmekäitus korraldatakse vastavalt jäätmeseadusele ja Lääneranna valla jäätmehoolduseeskirjale, siis ei ole oodata sellest tulenevat olulist keskkonnamõju.

4.5 Vee, pinnase või õhu saastatus, müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn

4.5.1 Mõju pinna- ja põhjaveele

Vajalikeks kaitsekorralduslikeks töödeks on Lavassaare järve veetaseme stabiliseerimine ja tõstmine abs kõrgusele 16,30 m ning kalapääsu rajamine, eesmärgiga parandada Lavassaare järve seisundit ning parandada järve ümbruse soode veerežiimi. Järve praegune veetase on abs kõrgusel ~16,1 m. Lavassaare ümbruse soode veerežiimi parandamise ning sellega seotud Lavassaare järve veetaseme reguleerimise vajadus on välja toodud Lavassaare looduskaitseala kaitsekorralduskavas (meede 2.2.15 ja ptk 4.1.2.1). Taastamiskava põhjal on OÜ Inseneribüroo Steiger koostanud eskiisprojekti "Taastamistööd Audru jõel. Eskiisprojekt", milles käsitles nelja erinevat võimalust Lavassaare järve veetaseme reguleerimiseks: Audru jõele uue voolusängi, geotekstiilist pinnaspaisude, sulundseintega paisude ning tehiskärestikuga kalapääsu rajamist. Eskiisprojekti põhjal osutus eelistatud lahenduseks kalapääsu rajamine, mis on paisude rajamisest väiksema avariiriskiga ning uue voolusängi rajamisest väiksema loodusmõjuga.

Lavassaare looduskaitsealal paikneva Lavassaare järve veetase on väljavoolu süvendamise tõttu selle looduslikust tasemest ligi 1 m allpool. Seda kinnitab reljeefianalüüs, mis näitab kunagiste kaldajärsakute ülemist osa tasemel 17,5–18 m. Tehtud uurimistöö andmetel on Lavassaare järve praegune veetase abs kõrgusel ~16,1 m ning veetasel mõjutavad koprapaisud Audru jõel¹⁸. Koprapaisude kadumisel alaneks järve veetase veelgi.

Seniste uurimistööde ja eskiisprojekti koostamisel on leitud, et looduskaitsealiselt parimaks lahenduseks on kalapääsu rajamine selliselt, et seda oleks võimalik tulevikus ümber ehitada, et saavutada lõpptulemusena Lavassaare järve veetaseme tõstmine algele tasemele, st ligikaudu meetri võrra kõrgemal, võrreldes praeguse tasemega. Tulevikku silmas pidades tuleb arvestada, et paisutuskõrguse tõstmisega suureneb ka vajadus pikendada ja suurendada kalapääsu mahtu. Ühekorraga ei ole nii ulatuslik veetaseme tõstmine võimalik järve lõunaosas kujunenud kaitseväärtusliku õõtsiksoo tõttu, mis vajab säilitamist. Õõtsiksoo suudab kohaneda mõnekümne sentimeetrise veetaseme tõstmisega, mistõttu peaks järve alge veetasemeni jõudmine toimuma mitmes etapis.

²² <https://www.riigiteataja.ee/akt/416102021001?leiaKehtiv>

Detailplaneeringu koostamine ehitusõiguse määramiseks ehituskeeluvööndis on vajalik, kuna ei taotluse esitamise ajal kehtiv looduskaitseesadus, Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava 2022-2027 ega Lavassaare looduskaitseala kaitse-eeskiri ei anna selgesõnalist õigust kaitsekorralduslike tööde läbiviimiseks ehituskeeluvööndis. Samas eeldab Lavassaare järve veetaseme stabiliseerimine ning selleks Audru jõele kalapääsu rajamine ehitustöid Audru jõe ehituskeeluvööndis.

Lavassaare looduskaitsealal asuv Audru jõgi paikneb Lavassaare ja Õepa sihtkaitsevööndites, mille kaitse-eesmärk on kaitsta soo- ja metsaökosüsteeme, säilitada ja taastada looduslikkust ning hoida kaitsealuste liikide elupaiku. Hinnang elupaikade mõjuteguritele on koostatud Lavassaare kaitsekorralduskava 2017-2026 (KKK) põhjal:

- huumustoitelised järved ja järvikud (3160) – Lavassaare järv. 2016. a koostatud kaitsekorralduskavas on järve seisukord hinnatud heaks, kuid suure setete hulga ja tugeva väljavoolu tõttu on vähenenud järve maht ja halvenenud vee kvaliteet, hapnikurežiim ja ökoloogiline seisund.

Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskavas 2022–2027²³ on järve ökoloogilist seisundit hinnatud 2019. aastal halvaks – hinnangu aluseks on fütoplanktoni, kalda- ja põhjataimestiku, suurselgrootute põhjaloomade ja kalastiku seisund ning füüsikalise-keemilised üldtingimused. Veemajanduskavas on märgitud, et Lavassaare järve ökoloogilist seisundit aitab parandada see, kui hoida ja stabiliseerida järve looduslik veetaseme (meetmeprogrammi lisas üks toodud meetme kirjeldus: Lavassaare järve optimaalse veetaseme stabiilsuse tagamine hea ökoloogilise seisundi saavutamiseks. Lavassaare looduskaitseala kaitsekorralduskavas 2017–2026).

Kuna kalastikule mõjuks jõe isoleerimine järvest negatiivselt, tuleb looduskaitsealal eesmärkidel rajatava paisu ehitusega järve väljavoolule tagada ka liikumisvõimalused kaladele. Samas omab Lavassaare järve veetaseme tõstmine tõenäoliselt soodsat mõju järve kalastikule, sest näiteks suurenenud veemahu ning sügavuse tõttu võiksid järves paraneda talvised hapnikuolud²⁴.

Kavandatud taastamistööde eesmärk on Lavassaare järve veetaseme stabiliseerimine ja veetaseme tõstmine abs kõrgusele 16,30 m, mis aitab ühtlasi stabiliseerida väljavoolu ümbruse sooveetasel. Veetaseme stabiliseerimine muudab taastamisala võimet veekogude reguleerimisel, luues soodsad tingimused mulla veemahutavuse ja reguleerimisvõime suurenemiseks (pinnaveetaseme tõuseb, sootaimestik ja turbakiht hakkab taas kasvama). Viimane omakorda võimaldab leevendada põudadest tingitud vooluhulkade vähenemist konkreetset alaga seotud valgalal ja leevendada sajuperioodidel võimalike üleujutuste tekke võimalusi. Erinevate võimalike lahenduste läbi kaalumiseks on koostatud töö *Taastamistööd Audru jõel, eskiisprojekti*¹⁸, mille põhjal valitud eelistatum lahendus - kalapääsu rajamine - on aluseks detailplaneeringu algatamise taotlemisel.

Mõju pinnaveele on seega pikaajalises plaanis positiivne. Ehitusaegsel perioodil võib kaasneda rajatise ehitusega heljumi teke ja kandumine allavoolu. Ehitusega kaasneva olulise mõju vältimiseks on asjakohane vastavad ennetusmeetmed kavandada ehitusprojekti.

²³ <https://kliimaministeerium.ee/veemajanduskavad-2022-2027#meetmeprogrammi-doku>

²⁴ Svirgsden, R. Tartu Ülikool, 2024. Audru jõe ülemjooksu ja Lavassaare järve kalastiku eeluuring.

Arvestades kavandatava tegevuse iseloomu ja mahtu, siis ei kaasne tegevusega aspekte, mille puhul võiks eeldada olulise mõju esinemist põhjaveele. Planeeringus ei nähta ette põhjavee tarbimist ega tegevusi, mis võiksid põhjustada põhjavee reostusriski.

4.5.1.1 Mõju ranna kaitse eesmärkidele

Detailplaneeringuga soovitakse vähendada Audru jõe ehituskeeluvööndit 0 meetrini võimaldamaks jõe kallastele Lavassaare järve veetaseme reguleerimiseks rajatiste kavandamist.

Kalda kaitse eesmärk on kaldal asuvate looduskoosluste säilitamine, inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine, kalda eripära arvestava asustuse suunamine ning seal vaba liikumise ja juurdepääsu tagamine.

Vastavalt looduskaitseaduse § 40 võib ranna ja kalda ehituskeeluvööndit suurendada või vähendada, **arvestades ranna või kalda kaitse eesmärke ning lähtudes taimestikust, reljeefist, kõlvikute ja kinnisasjade piiridest, olemasolevast teede- ja tehnovõrgust ning väljakujunenud asustusest.** Ehituskeeluvööndit võib vähendada Keskkonnaameti nõusolekul. Ehituskeeluvööndi vähendamiseks esitab kohalik omavalitsus Keskkonnaametile taotluse ja planeerimisseaduse kohaselt vastuvõetud üldplaneeringu, kehtestatud üldplaneeringu muutmise ettepanekut sisaldava vastuvõetud detailplaneeringu või vastuvõetud detailplaneeringu kui kehtestatud üldplaneering puudub. Keskkonnaamet hindab ehituskeeluvööndi vähendamise vastavust ranna või kalda kaitse eesmärgile ja looduskaitseaduse § 40 lg-s 1 sätestatule. Ehituskeeluvööndi laiuse vähenemine jõustub kehtestatud üldplaneeringu või detailplaneeringu jõustumisel.

DP alal kavandatud ehitusaladel esinevad kõrge väärtusega looduskooslused (loodusdirektiivi elupaigatüübid). Kavandatavate rajatiste pindala on aga väike ja nende rajamise tulemusena on oodata märgala elupaikade seisundi paranemist. Sellest lähtuvalt on kavandataval tegevusel otsene ebasoodne mõju kalda kõrge ökoloogilise väärtusega looduskooslustele vähene ning pikaajaliselt on oodata pigem positiivset mõju.

Planeeringu elluviimisel kaasneb ehitusalustelt aladelt (rajatiste alune pind) taimestiku eemaldamine või selle mattumine. Kaldaaladel seisneb taimestiku väärtus lisaks koosluselisele väärtusele ka puhverduisvõimes. Igasugune taimkate toimib puhvrina veekogu ja maismaalt tuleneva reostuse (nt erosioon, hajuheide) vahel. Arvestades ala paiknemist piirkonnas, kus võimaliku hajureostuse risk on madal, siis olulist reostusriski veekeskkonnale seoses antud alalt taimkatte eemaldamisega ei kaasne.

Kalda kaitse eesmärk on kalda eripära arvestava asustuse suunamine. Looduskaitseaduse § 40 lg 1 kohaselt tuleb ehituskeeluvööndi vähendamisel lähtuda reljeefist ja väljakujunenud asustusest. Antud juhul ei kavandata ehitusõigust asustusele, vaid väikesemahulise ehitusaluse pindalaga looduskaitselist rajatist. Kavandatav tegevus ei muuda piirkonna asustusstruktuuri.

Kalda kaitse eesmärk on inimtegevusest lähtuva kahjuliku mõju piiramine. Antud juhul on inimasustus Audru jõe antud piirkonna kallastel puudub. Tegu on looduskaitsealuse alaga. Tegevus on suunatud inimtegevuse ajaloolise kahjuliku mõju heastamisele – Lavassaare järve ja raba veetase on rikutud inimtegevuse tõttu ning projekt on suunatud negatiivse mõju heastamisele.

Kalda kaitse eesmärk on kaldal asuval kallasrajal vaba liikumise tagamine ja kallasrajale juurdepääsu tagamine. Antud juhul kavandatud tegevus kuidagi Audru jõe kallaste läbitavust ei mõjuta. Kasutatav pinnasrada asub planeeringuala idääärel metsa servas. Jõe ääres on hetkel loomarada, kuid ala on kopraaukude rohke ja tõenäoliselt enamasti ongi seal liikujateks koprad.

Eelneva alusel ei ole eelhindangu koostaja hinnangul oodata planeeringuga kavandatava tegevusega kaasnevat olulist ebasoodsat mõju kalda kaitse-eesmärkidele. Lõpliku otsuse tegevuse vastavusele kalda kaitse eesmärkidele saab anda Keskkonnaamet, kelle pädevusse antud otsustusõigus looduskaitseseaduse alusel kuulub. Otsus on võimalik teha vastuvõetud detailplaneeringu alusel.

4.5.2 Jääkreostus

Alal ei ole tuvastatud keskkonda saastavaid objekte ega jääkreostust ning toimunud keskkonnoahtlikku tegevust, mille tõttu võiks eeldada pinnase- või põhjavee reostust, mis seaks piirangud kavandatavale tegevusele. Lähim jääkreostusobjekt jääb alast u 15,6 km kaugusele kagu suunda (Sauga lennuväli, JRA0000194).

4.5.3 Müra, vibratsioon, õhusaaste, valgus, soojus ja kiirgus

Ehitusaegsed tööd ja transport põhjustavad teatavas ulatuses ehitusaegseid häiringuid, kuid arvestades kavandatavaid ehitusmahte, siis on need mõjud väga lühiajalised. Ehitustegevuse perioodil võib esineda kõrgendatud ehitusmüra tasemeid. Tegu on mööduvate mõjudega ning arvestades tegevuse mahtu, siis ei ole ehitustööde korrektsel korraldamisel oodata olulist ehitusaegset mõju.

Lähim elamu (Raina, kü 18801:003:0113) jääb DP alast u 2,2 m kaugusele kagu suunda. Seega ehitustegevusega kaasnev mürahäiring elamualade suhtes on välistatud seoses suure kaugusega. Müra võib eeskätt olla oluline linnustiku vaates. Tavapärane praktika on looduskaitsealadel ehitustegevusel mürarikkaid ehitustöid vältida lindude pesitsusperioodil. Meetme rakendamisel on võimalik ehitusaegset mürahäiringut ja selle võimalikku mõju lindude pesitsusele vältida.

KOTKAS heiteallikate registri²⁵ andmetel planeeringuala lähialal heiteallikad puuduvad. Lähimad heiteallikad jäävad u 4 km kaugusele kagu suunda (aktsiaselts Tootsi Turvas heiteallikad). Kavandatava tegevuse endaga seoses uusi olulisi heiteallikad piirkonda ei lisandu.

Kavandatava tegevusega seoses ei lisandu piirkonda liikluskoormust. Vajalik on ehitustegevuse perioodil ehitusmaterjalide objektile transport, mille tarvis tuleb rajada ajutine ligipääs.

Kavandatava tegevuse käigus ei paigaldata kinnistule valgustust, mistõttu valgusreostust oodata ei ole.

Kavandatava tegevusega kaasnevana ei ole oodata olulise vibratsiooni või lõhna- ja lõhnahäiringu tekkevõimalust. Samuti ei paikne planeeringuala lähialal vibratsiooni ja lõhna- ja lõhnahäiringu tekkevõimalikke objekte.

²⁵ https://kotkas.envir.ee/registry/index?represented_id=

Kavandatava tegevusega kaasnevana ei ole seega ette näha ülenormatiivse välisõhu saaste, mürahäiringu, soojuste, kiirguse, vibratsiooni või lõhnaärringu tekkimist.

4.6 Mõju inimese tervisele ning sotsiaalsetele vajadustele ja varale

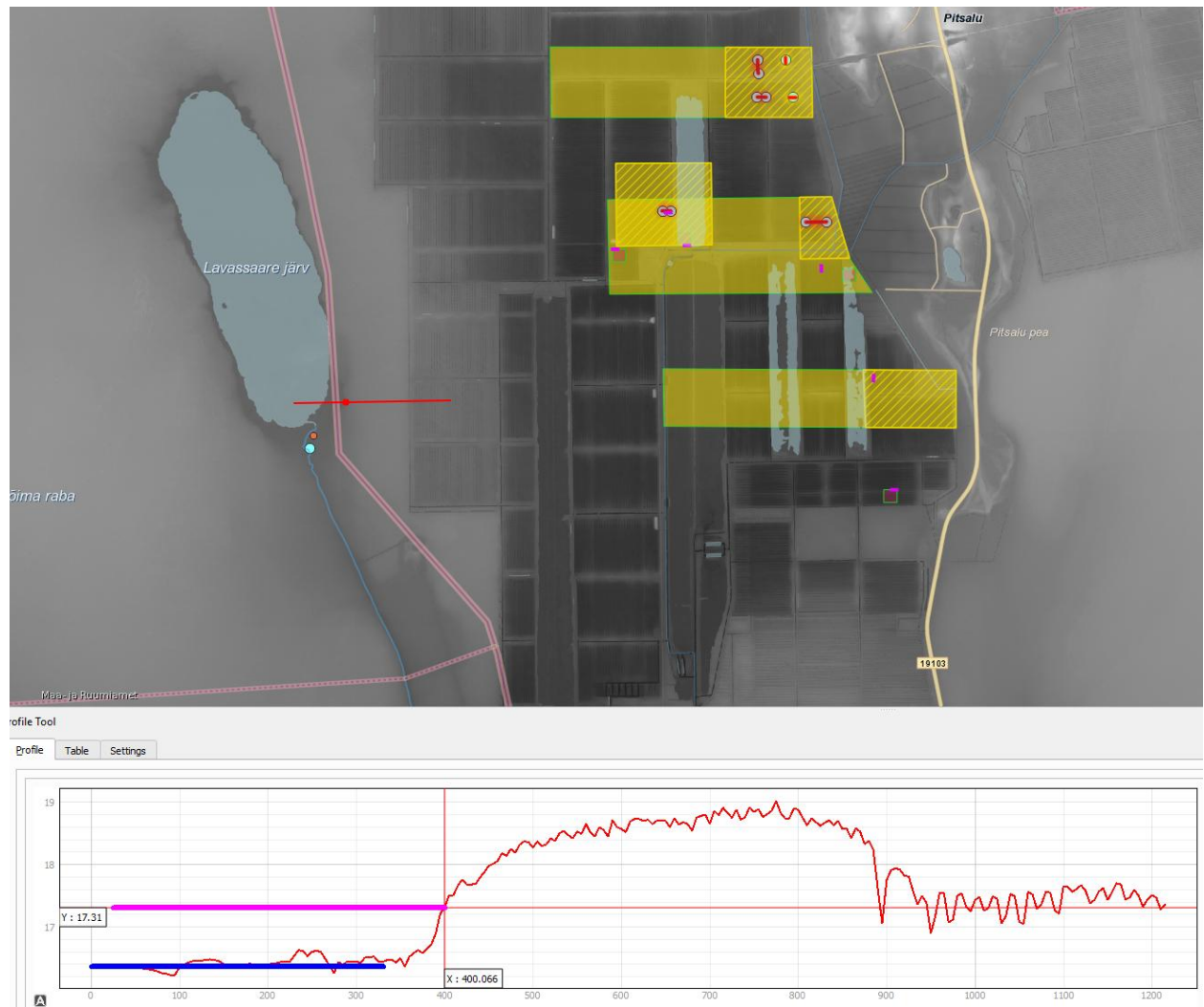
Detailplaneeringu lahendus näeb ette inimasustusest eemal paiknevale Audru jõe rajatise ehitust Lavassaare järve veetaseme reguleerimiseks. **Kavandataval tegevusel puudub otsene mõju inimese tervisele ning sotsiaalsetele vajadustele.**

Lavassaare järveäärseid alasid kasutatakse puhkamiseks-jalutamiseks-koriluseks ning nende võimaluste jätkumist peetakse kohaliku kogukonna poolt oluliseks. Planeeringu (ja selle aluseks oleva eskiislahenduse) koostamisel on arvestatud, et tegevus ei muuda Lavassaare järveäärseid alasid (sh õõtsiksoo ala) niivõrd oluliselt, et see halvendaks nende senist kasutust.

Lavassaare taastamiskava koostamisel on hinnatud ka võimalikke sotsiaalseid mõjusid. Leitud on, et sotsiaalselt võib taastamistegevus parandada ümbritseva piirkonna elanike elukvaliteeti ja heaolu, seda ennekõike turvatunde kasvu läbi. Looduse taastamine ammendatud maardlates vähendab maastikutulekahjude riski ning turbatolmu lendumist. Lisaks kaasatakse kogukond taastamisprotsessi, lisandub võimalusi taastamistööde koosloomeks, paranevad taastajate teadmised kohalikest oludest ning suureneb huvigruppide loodushoiuteadlikkus. See võib omakorda tugevdada sotsiaalset ühtekuuluvustunnet ja kogukonna sidusust, aidates kaasa maaelu väärtustamisele ja maapiirkondade elanikkonna vaimsele heaolule. Lavassaares on märgala taastamine pigem positiivse majandusliku, kultuurilise ja sotsiaalse mõjuga. Küll aga sõltuvad taastamisprotsessi kultuuriline ja sotsiaalne panus väga palju sellest, kuidas aktsepteerivad kohalikud elanikud taastamistegevusi ning kuidas õnnestub leida kohalike huvide ja taastamistegevuste vahel võimalikult suur ühisosa. Audru jõe rajatav kalapääs on vaid üks osa Lavassaare taastamistöödest.

Kavandatava tegevusega kaasnevana ei ole ette näha mõju varale. Ala paikneb inimasustusest eemal ja järve veetaseme stabiliseerimine ei mõjuta elamualasid vm taristut. Kogu tegevus on kavandatud kaitsealusel riigimaal.

Planeeringu algatamisel on AS Tootsi Turvas tõstatanud küsimuse, kas Lavassaare järve veetaseme stabiliseerimine lõppeesmärgina 1m jagu kõrgemal praegusest hakkab mõjutama veetasemele nendele kuuluvatel turbaväljadel, sh võib tuua kaasa vajaduse turbaväljasid ümbritseva tõkkevalli tõstmiseks. Tartu Ülikooli hüdrogeoloogi Marko Kohvi hinnangul järve veetaseme tõstmine lõppeesmärgina 1 m võrra, mis on eesmärgiks kaitsekorralduskavas, ei mõjutaks AS Tootsi Turba kuuluvaid turbaväljasid. Järve praegune veetase on 16,3 m, seega on pikas perspektiivis eesmärgiks tõsta veetase 17,3 meetrini. Järve ja turbaväljade vahed kaugus on kõige lähemas kohas 650 m, millest ca 500 m ulatuses asub säilinud raba. Rabapinna kõrgus ulatub kõige madalamas kohas 18,8 meetrini ehk vähemalt 1,5 m võrra kõrgemale kui oleks 1 m võrra tõstetud järve veetase (vt ka Joonis 10). Seega ei mõjutaks järve veetaseme tõstmine ka 1 m võrra Tootsi Turba turbaväljasid.

Joonis 10. Lavassaare järve ja AS Tootsi Turba turbaväljade paiknemise ning pinnaseprofiili skeem, autor Marko Kohv. Jäme sinine joon skeemil tähistab järve praegust veetaset, jäme lillakasroosa joon 1 m võrra tõstetud veetaset. Peenem punane joon märgib maapinna kõrgust alumisel skeemil ning pinnaseprofiili asukohta kaardil.

4.7 Mõju kultuuriväärtustele

Kultuurimälestiste riikliku registri andmetel DP alal ja naabruses mälestised puuduvad. Kavandatav tegevus ei ulatu lähima pärandkultuuriobjektini. **Mõju kultuuriväärtustele DP realiseerimisel puudub.**

4.8 Mõju kliimale ja kliimakindlus

Pärnumaa kliimakava 2030²⁶ kohaselt kõrgeid kliimariske, millega kaasneb oht pärnumaalaste elule ning oluline majanduskahju, ei esine. Keskmiseks on hinnatud mere üleujutusriski (kohaldub vaid üleujutuseladel), tormituule, külmalaine ja kuumalaine riski, seejuures on lähikümnenditel sagenemas kuumalained, kuid seoses kliima soojenemisega on vähenemas pakaserisk. Üleujutusrisk (eeskätt mereveetaseme muutusega seotud üleujutusrisk) püsib, kuid pole usaldusväärselt teada üleujutust põhjustavate lääne-edelatsüklonite esinemise

²⁶ <https://pol.parnumaa.ee/wp-content/uploads/2025/05/Parnumaa-kliimakava-20.12.22.pdf>

sagenemine. Madalaks on hinnatud hoogsaju-, põua-, maastikupõlengu, lumetormi ning nullilähedase temperatuuri kõikumise riski. Keskpikas ettevaates suureneb hoogsajurisk, samuti sagenevad põuad, maastikupõlengud ja nulli-ümber-päevad, mis tõstab tulevikus ilmasündmuste riskitaset.

Hiljuti valminud Pärnu linna kliimakava 2030 seab mitmeid eesmärgi, mis toetavad otseselt nii Lavassaare märgala taastamist kui ka potentsiaalsete taastuvenergia lahenduste arendamist taastataval alal. Olulisim neist eesmärkidest on süsinikuheite vähendamine: Pärnu linn soovib 2030. aastaks vähendada oma süsinikuheidet 40% ehk 100 000 tonni võrra. Eesmärgi saavutamiseks planeeritakse suurendada looduslikku süsiniku sidumist, suunates suure süsinikuheitega muldade maakasutust süsinikku siduva kasutusviisi poole. Suure süsinikuheitega alade hulka kuuluvad kliimakava järgi eelkõige kuivendatud turvasmuldadega alad, iseäranis nii kasutusel olevad kui ka ammendunud taastamata turbamaardlad. Süsinikuheite vähendamisel nähakse kliimakavas olulist rolli WaterLANDSi märgalade taastamise projektil (mille koosseisu kuulub ka käesoleva eelhindangu objektiks oleva planeeringuga kavandatav tegevus) ning projekti lõppedes soovitakse saadud märgalade planeerimise kogemust rakendada laiemalt ka muudele analoogsetele aladele Pärnu linnas.

Üheks kliimaeesmärgiks, mis puudutab ka Lavassaare taastamisala, võib pidada põhimõtteid, mille eesmärgiks on suurendada looduslike alade osakaalu, väärtustada loodusalasid ja nende kasutamist puhkamiseks ning edendada kliima- ja keskkonnahariduse põhimõtteid. Keskkonnaharidust saab edukalt edendada erinevate õuesõppe võimaluste, sh. hariduslike loodusradade loomisega.

4.9 Avariilukordade esinemise võimalikkus

Planeeringualale kavandatava rajatise purunemisel võivad ohustatud olla allavoolu jäävad sillad jm rajatised. Kalapääs tuleb projekteerida seetõttu vastupidavana. Samuti on vajalik tagada kalapääsu korraline ülevaatus ja vajadusel teostada sellele hooldusremont. Eelpool nimetatud meetmete rakendamisel on risk ootamatuks purunemiseks väga madal.

4.10 Lähipiirkonna teised arendused ja võimalik mõjude kumuleerumine

Alal ei ole kehtestatud ja ala ei piirne aladega, kus oleks teisi detailplaneeringuid, mis võiksid koosmõjusid avaldada.

Lavassaare ümbruse soode taastamiskava näeb lisaks Lavassaare järve veetaseme reguleerimisele ette ka teisi tegevusi. Tegevuste kombinatsiooni rakendamisel on oodata kogu Lavassaare piirkonna märgalade seisundi olulist paranemist.

4.11 Muud aspektid

Riigipiiriülese mõju esinemist käsitletava DPga kavandatava tegevusega kaasnevana ei ole oodata.

Vastavalt KeHJS § 33 lg 4 p-le 3 tuleb eelhindangus hinnata strateegilise planeerimisdokumendi asjakohasust ja olulisust keskkonnakaalutluste integreerimisel teistesse valdkondadesse. Antud juhul koostatakse detailplaneeringut kaitsekorraldusliku tegevuse kavandamiseks. Tegevus on vajalik nii Lavassaare looduskaitseala kaitsekorralduskava kui ka Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava kohaselt.

Vastavalt KeHJS § 33 lg 4 p-le 5 tuleb eelhindangus hinnata strateegilise planeerimisdokumendi, sealhulgas jäätmekäitluse või veekaitsega seotud planeerimisdokumendi tähtsust Euroopa Liidu keskkonnavalaste õigusaktide nõuete ülevõtmisel. Antud juhul on tegu Audru jõe ülemjooksu taastamistööde kavandatava DPga. Seos Euroopa Liidu keskkonnavalaste õigusaktide nõuete ülevõtmisega puudub. Edasises DP koostamise menetluses tuleb rakendada Euroopa Liidu keskkonnavalastes õigusaktides sätestatud säästvuse, ettevaatlikkuse ja vältimise põhimõtteid.

Kui DP-ga planeeritakse võimalikku olulist keskkonnamõju kaasatoovat tegevust või sellega muudetakse kõrgemalseisvat strateegilist planeerimisdokumenti (üldplaneering), siis tuleb kaaluda KSH vajadust, mida on ka eelhindangu näol tehtud. Põhimõte kaaluda KSH läbiviimist on kooskõlas ka Euroopa Liidu keskkonnavalaste õigusaktidega, sest vastava põhimõtte sätestab ka Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2011/92/EL.

5 Ettepanek KSH algatamise/algatamata jätmise kohta

PlanS § 142 lg 6 järgi tuleb üldplaneeringu põhilahenduse muutmise ettepanekut sisaldava detailplaneeringu koostamisel anda eelhindang ja kaaluda keskkonnamõju strateegilist hindamist (KSH), lähtudes KeHJS § 33 lõigetes 4 ja 5 sätestatud kriteeriumidest ning § 33 lg 6 kohaste asjaomaste asutuste seisukohtadest. KeHJS § 33 lg 2 järgi tuleb KSH algatamise vajadust kaaluda ja anda selle kohta eelhindang, kui koostatakse detailplaneering PlanS § 142 lg 1 punktis 1 või 3 sätestatud juhul (üldplaneeringu muutmine).

Keskkonnamõju strateegilise hindamise vajalikkust hinnati KeHJS § 33 lõigete 3–5 alusel koostatud eelhindangus. Arvestades kavandatud tegevuse mahtu, iseloomu ja paiknemist ei saa eeldada DP elluviimisel olulist keskkonnamõju. Keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimine ei ole seega käesoleva eelhindangu alusel vajalik järgnevatel põhjustel:

- 1) Tulenevalt Natura eelhindangus esitatud analüüsist, siis on kavandatava tegevusega välistatud ebasoodne mõju Lavassaare loodus- ja linnuala kaitse-eesmärkidele. Tegu on kaitsekorraldusliku tegevusega, mille oodatav mõju loodus- ja linnuala kaitse-eesmärkidele on positiivne.
- 2) Planeeringu elluviimisega ei kaasne olulist ebasoodsat mõju looduskeskkonnale. Oodatavad mõjud on positiivsed.
- 3) Kavandatava tegevuse elluviimisel säilib rohelise võrgustiku terviklikkus ning ei teki terviklike loodusalade killustumist. Kavandatava tegevuse elluviimisel ei lange looduslike või pool-looduslike alade osatähtsus tugialal alla 90% pindalast. Negatiivne mõju rohevõrgustikule puudub.
- 4) Kavandatava tegevusega kaasnev mõju pinnaveele on positiivne. Tegevusega on tagatud kalade liikumine Audru jões. Mõju põhjaveele puudub.
- 5) Kavandatava tegevusega kaasnevana ei ole ette näha ülenormatiivse välisõhu saaste, mürahäiringu, soojuse, kiirguse, vibratsiooni või lõhnahäiringu tekkimist.
- 6) Kavandataval tegevusel puudub mõju inimese tervisele ning sotsiaalsetele vajadustele. Kavandatava tegevusega kaasnevana ei ole ette näha mõju varale.
- 7) Kultuurimälestiste riikliku registri andmetel DP alal ja naabruses mälestised puuduvad. Kavandatav tegevus ei ulatu lähima pärandkultuuriobjektini. Mõju kultuuriväärtustele DP realiseerimisel puudub.

KSH algatamise või mittealgatamise üle otsustab lõplikult kohalik omavalitsus. Eelhindangule ja KSH algatamise või mittealgatamise otsuse eelnõule tuleb küsida asjaomaste asutuste (antud juhul Keskkonnaamet) seisukohta.

Lääneranna vallavalitsus küsis detailplaneeringu algatamise ja KSH mittealgatamise otsusele ja selle lisaks olevale eelhindangule asjaomaste asutuste seisukohti. Keskkonnaamet andis 23.12.2025 kirjaga nr 6-2/25/22770-2 teada, et nõustutakse KSH mittealgatamise vajadusega. Täiendusettepanekuid KSH eelhindangule ei esitatud. Esitati märkused arvestamiseks planeeringu ja projekti edasises menetluses. Lisaks esitasid omapoolsed ühised täiendusettepanekud Eestimaa Looduse Fond ja Riigimetsa Majandamise Keskus. Antud ettepanekute alusel täiendati eelhindangu ptk 4.6..

Kasutatud materjalid

Allikmaterjalid:

Svirgsden, R. Tartu Ülikool, 2024. Audru jõe ülemjooksu ja Lavassaare järve kalastiku eeluuring.

Mäemets, A. (1977). Eesti NSV järved ja nende kaitse. Valgus, Tallinn.

Ott, I. (2009). Eesti väikejärvede seire 2008. a. Tartu.

Ott, I. (2012). Eesti väikejärvede seire 2012. a. Tartu.

Ott, I., Timm, H., Laarmaa, R., Maileht, K., Sepp, M., Lehtpuu, M., Ott, K., Krause, T., Palm, A., Rakko, A., Saar, K. (2019). Eesti väikejärvede hüdrobioloogiline seire ja uuringud 2019. a. Tartu.

Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Natura ET 2000 aladega seotud kavade ja projektide hindamine. Metoodilised suunised elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 sätete kohta. ET Brüssel, 28.9.2021 C(2021) 6913 final.

Kutsar, R.; Eschbaum, K. ja Aunapuu, A. 2019. Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis. Tellija: Keskkonnaamet.

Pall, P., Järvekülg, R., Kõrs, A., Pihu, R., Piirsoo, K. Timm, H., Vilbaste, S. 2014. Jõgede hüdrobioloogiline seire ja uuringud 2013. aasta aruanne. Eesti riikliku keskkonnaseire allprogramm. Tartu.

Pall, P., Järvekülg, R., Krause, T., Palm, A., Pihu, R., Timm, H., Vilbaste, S. 2018. Jõgede hüdrobioloogiline seire ja uuringud 2017. aasta aruanne. Eesti riikliku keskkonnaseire allprogramm. Tartu.

Koonga valla üldplaneering. Kättesaadav: <https://www.laanerannavald.ee/koonga-uldplaneering>

Koostatav Lääneranna valla üldplaneering. Kättesaadav: <https://www.laanerannavald.ee/koostatav-uldplaneering>

Keskkonnaamet. 2016. Lavassaare looduskaitseala kaitsekorralduskava 2017–2026. Kättesaadav: <https://infoleht.keskkonnainfo.ee/getdok/1525238488>

Tartu Ülikooli, Eestimaa Looduse Fondi, Tootsi Turvas ASi ja Riigimetsa Majandamise Keskus. 2023. Lavassaare ümbruse soode taastamiskava.

Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskavas 2022–2027. Kättesaadav: <https://kliimaministeerium.ee/veemajanduskavad-2022-2027#meetmeprogrammi-doku>

Pärnumaa kliimakava 2030. Kättesaadav: <https://pol.parnumaa.ee/wp-content/uploads/2025/05/Parnumaa-kliimakava-20.12.22.pdf>

Pärnu maakonnaplaneering. Kättesaadav: <https://planeeringud.ee/plank-web/#/planning/detail/10100023>

OÜ Hendrikson & Ko. 2018. Rohevõrgustiku planeerimisjuhend.

Piirimäe, K., Raidla, M., Uuemaa, E., Peetersoo, A., Kiiker, K., & Reitalu, T. (2021). Suurte üleujutustega siseveekogude nimistu ja kõrgveepiirid: Aruanne [Uurimisaruanne, riigihange nr 223733].

OÜ Inseneribüroo STEIGER. 2024. Taastamistööd Audru jõel eskiisprojekt. Töö nr 24/4922.

Rohtla, M. ja Svirgsden, R. 2023. Vee-elustiku eksperthinnang Audru jõe ühiseesvoolu projekteerimistöödes. Tartu.

Seadused, määrused:

Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded (Vastu võetud 16.08.2017 nr 31). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/118082017003>

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (RT I 2005, 15, 87). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/103012022010?leiaKehtiv>

Lääneranna valla jäätmehoolduseeskiri (RT IV, 16.10.2021, 1). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/416102021001?leiaKehtiv>

Planeerimisseadus (RT I, 26.02.2015, 3). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129062022009?leiaKehtiv>

Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu (RT I 2005, 46, 383). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122092020003?leiaKehtiv>

Andmebaasid:

EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem), Keskkonnaagentuur: <http://loodus.keskkonnainfo.ee>

EELIS Veka: <https://veka.keskkonnainfo.ee/veka.aspx?page=vekavek>

Kultuurimälestiste riiklik register: <https://register.muinas.ee/>

Maa- ja Ruumiameti ETAK andmed: <https://geoportaal.maaamet.ee/est/Ruumiandmed/Eesti-topograafia-andmekogu/Laadi-ETAK-andmed-alla-p609.html>

Maa- ja Ruumiameti geoportaal: <https://geoportaal.maaamet.ee/est/kaardirakendused-p2.html>